

Львівський державний університет
внутрішніх справ

ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ
ПРАВ І СВОБОД ДИТИНИ В УКРАЇНІ

Матеріали круглого столу

30 травня 2025 року

Львів
2025

УДК 342.7

П68

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Вченою радою факультету № 1 (з підготовки фахівців
для органів досудового розслідування Національної поліції України)
Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 9 липня 2025 р. № 8)

Упорядник:

І. Б. Газдайка-Василишин,
кандидат юридичних наук, професор

П68

Правові засоби захисту прав і свобод дитини в Україні: матеріали
круглого столу (м. Львів, 30 травня 2025 року) / упорядник
І. Б. Газдайка-Василишин. Львів: Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2025. 98 с.

Матеріали круглого столу містять тези доповідей та повідомлень, які були
оприлюднені й обговорені під час проведення науково-практичного заходу «Правові
засоби захисту прав і свобод дитини в Україні», що відбувся у Львівському
державному університеті внутрішніх справ 30 травня 2025 року.

Опубліковано в авторській редакції.

УДК 342.7

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2025

БАЛИНСЬКА О.,
доктор юридичних наук, професор,
старший науковий співробітник НДІЛ
вивчення проблем протидії торгівлі людьми
ННІ з підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
(*Львівський державний університет
внутрішніх справ*)

ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ У ДИТИНИ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ СВОБОДИ ТІМОТІ СНАЙДЕРА

Виховати дитину як вільну, мислячу і відповідальну особистість – має бути одним із пріоритетних завдань кожної цивілізованої держави. А в сучасному світі, коли ризики маніпуляції свідомістю, а також психологічного, політичного та правового авторитаризму не тільки загострюються, а й загрожують знівельовати суспільні та особистісні ціннісні орієнтири, це особливо важливо й актуально.

Ключовим елементом свободи людини є самостійність, яка закладається і формується у дитинстві. Концептуальних підходів до формування самостійності є багато, однією із таких є теорія свободи, яку розробив професор Єльського університету Тімоті Снайдер (описана у декількох працях¹).

Основна ідея цієї теорії полягає в тому, що свобода – це не стан, а процес, який потребує свідомого вибору, дії та відповідальності за це. Так, Снайдер пише: «Свобода – це завжди дія. Свобода – це не щось, що вам дається, це щось, що ви здобуваєте й захи-

¹ Снайдер Т. Наша недуга. Уроки свободи з лікарняного ліжка / перекл. П. Гришак. Львів: Човен, 2020. 192 с.; Снайдер Т. Про тиранію. Двадцять уроків XX століття (графічна версія) / перекл. О. Камишникової. Львів: Човен, 2022. 128 с. (попереднє текстове видання: Київ: Медуза, 2017. 144 с.); Снайдер Т. Про свободу / перекл. Г. Герасим. Львів: Човен, 2024. 432 с.

щаєте». Ця цитата підкреслює, що свобода – не пасивне «природне» право, дароване кожному від народження, а здатність діяти, що передбачає докладання зусиль (інтелектуальних, психологічних, фізичних); і ця здатність формується якраз через самостійність.

У контексті формування самостійності в дитини варто зауважити низку основоположних чинників: обов'язкову наявність вибору й уміння використовувати цей вибір, а також супровідні до них – спроможність самостійно і критично мислити та усвідомлення відповідальності. Свобода, за Снайдером, починається там, де проявляється особистий (а головне – самостійний) відповідальний вибір. Стосовно дитини це можна спостерігати у вмінні розпізнавати брехню, відстоювати правду, не стояти осторонь і не піддаватися впливу. Ці, здавалось би, прості прописні істини є основою свободи: від особистої до політичної.

Формування самостійності у дитини дехто зводить до побутового рівня (навчити давати собі раду: своєчасно вмиватися, одягатися, їсти, виконувати домашні завдання та інше). Але це не та самостійність, яка сприяє формуванню особистості, бо тут потрібні складніші вміння та навички: оцінювати ситуацію, приймати рішення, обстоювати свою думку, діяти з власної волі та нести за це відповідальність. Хоча, до цього треба пройти декілька етапів.

Першим таким етапом на шляху до самостійності та внутрішньої свободи вважається *набуття навичок особистої автономії* (насправді це якраз навчання робити вибір: яким способом вирішити задачу, як поводитися у конфлікті, чи втручати у дискусію, коли і кому запропонувати свою допомогу тощо). Набуваючи такі навички, дитина починає усвідомлювати, що не має бути пасивною, вона може, а інколи навіть повинна щось зробити, інакше хтось зробить це за неї і не на її користь (залучити у танцювальний гурток замість футбольного абощо).

Другий етап – *набуття навичок критичного мислення*. Тут завдання дорослих – не просто показати або й нав'язати правильну відповідь, а створити умови, щоб дитина сама проаналізувала ситуацію (задачу, фільм, сварку з братом, запрошення на вечірку і т. д.), висловила свої сумніви, побоювання, бажання, прагнення

і, що найголовніше, побачила для себе «плюси» і «мінуси». Таким чином вона розумітиме, що здатна самостійно прийняти правильне для неї рішення, не піддаючись впливу або й маніпуляції з боку інших. У контексті цього Снайдер пише: «Навчіться розрізняти правду і неправду. Вивчайте факти самостійно. Не довіряйте лише одним джерелам». Розвинене критичне мислення – це основа самостійності дитини та її подальшої свободи у всіх проявах.

Третій етап – *навчитися вміти зіставляти свої рішення з усталеними нормами* (моралі, права, правил). Тут Снайдер закликає до «моральної мужності», що передбачає здатність називати явища, вчинки, дії чи події добрими або поганими не тому, що так звикло, наказано чи написано; дитині необхідно прищепити здатність розпізнавати добро і зло через власний досвід, спілкування, спостереження, стосунки, переживання, почуття. Своєрідним гаслом звучать слова Снайдера: «Будьте настільки сміливими, щоб бути незгідними. Не погоджуйтеся тільки тому, що так простіше. ... Якщо ви сьогодні не будете чинити спротив дрібним формам несправедливості, то завтра не зможете протистояти великим». У дитині треба сформувати внутрішню стійку основу, що, скажімо, підводить її до пораненої кішки, яку інші обходять, або змушує говорити про несправедливість, коли інші промовчують.

Аж тоді можливий четвертий етап становлення відчуття самостійності – *формування впевненості в собі* (дитина сприймає себе стійкою та витриманою особистістю, здатною покладатися на свої знання, а не на «колективне несвідоме»). Коли, до прикладу, клас, соціальні мережі, оточення втрачають усталені суспільні цінності й орієнтири, внутрішньо вільна і самостійна дитина здатна зберігати стабільність (емоційну, поведінкову, комунікативну). Це не гарантує їй непомильність у прийнятті рішень, але ці помилки вона спроможна також побачити, критично оцінити й виправити. «Не погоджуйтеся на життя в неправді, навіть у дрібницях», – каже Снайдер, і це означає готовність дитини свідомо діяти і відстоювати свою позицію, не боячись помилитися, а помилившись, визнати це і вміти виправити. Так формується соціальна, а далі – громадянська відповідальність.

Пройти всі ці етапи успішно самій дитині не під силу, поруч завжди має бути досвідчена доросла людина. Тільки перебуваючи на одному «рівні», в одному «просторі» (сім'я, клас, друзі, родина, релігійна громада та інше), можна викликати довіру і щире сприйняття з боку дитини. При цьому важливі певні кроки і з боку дорослої особи: з дитиною треба спілкуватися (і в час перемог, і в ситуації невдач), обговорювати всі моменти, запитувати про відчуття і причини прийняття тих чи інших рішень – так можна побачити «недосконаlostі» й окреслити напрям для подальшої «співпраці». Не треба уникати складних і незручних тем, в жодному разі не брехати і не вдаватися до недоводок чи замовчувань. Необхідно розширювати світогляд і розвивати інтелект дитини – це допоможе їй бути грамотною в різних сферах і створити власний безпековий простір, який вона згодом захоче поширювати на своїх друзів і близьких, а з огляду на формування самостійності у всіх дітей – то на все суспільство і державу. Ця позиція сформувалася у Т. Снайдера, коли він читав курс із філософії свободи для студентів-в'язнів у тюрмі суворого режиму (вони перебували в одному просторі, на одному рівні, говорили про одну проблему – все це сприяло довірі та сприйняттю себе через присутність інших).

Цікавою є думка Снайдера, що «уряди дітей не народжують, але добрий уряд може створити умови, за яких зростання дітей з більшою імовірністю приведе до життя у свободі». Свобода має бути не лише цінністю, до якої прагне суспільство (етичний аспект концепції Снайдера), а й практично реалізованим принципом життєдіяльності держави (прикладний аспект). Це він запозичив у Аристотеля: просто розмірковувати про чесноти недостатньо, їх треба практикувати. Тому уряд має забезпечити формування свободи у свідомості, а далі – у діях дітей як майбутніх повноправних громадян.

За аналізованою концепцією свободи, «люди еволюціонували, стали терплячими й розважливими, стали мисливцями, збирачами, кочівниками та фермерами, батьками, братами і сестрами,

дідусями і бабусями діток, яким потрібні були роки уваги. Терпець і розважливість добре служать нам і в сучасному світі. Але такі вміння розвиваються, тільки якщо юні людські істоти контактують з іншими людьми навколо. Створення індивідуальності повинне бути соціальною дією. ... Індивідуальна свобода є багатопоколінним соціальним проєктом. Щоб люди зростали у свободі, потрібні структури мають уже існувати, коли вони ще тільки народжуються». Залишені напризволяще діти нічого не навчаються або, що ще гірше, навчаються ненависті, засвоюють спотворене розуміння добра.

Діти розвиваються спершу на нейронному рівні (відчуття тепла, доторків, погладжуваль, голосу, наспівувань і т. д.). Тому, якщо держава провадить політику виховання невірних людей, вона максимально ізолюватиме дітей від батьків (згадаймо в радянський період відсутність відпусток для догляду за дітьми; практику ясел з туго запеленаними немовлятами, яких клали рядочком, годували і переодягали за розкладом; переповнені дитячі будинки та інтернати, куди віддавали дітей самі батьки, переконані соціальними працівниками, що держава краще подбає про їхніх нащадків).

Дітям потрібен фізичний і вербальний контакт, довірливі стосунки, ігри. На думку Снайдера, найтісніше пов'язані з формуванням свободи в дітей професії – це няні та вихователі в дитячих садках, вчителі початкової школи. Тому суспільство, яке поважає свободу людини, поважає представників цих професій і дбає про них (гарантуючи належну оплату праці та соціальну підтримку).

Адже формування самостійності в дитячому віці передбачає свободу особистості дорослої людини, стійкої до маніпулятивних впливів і тиску, здатної зберігати і проявляти свободу в критичних ситуаціях і складних умовах. Ідеться не про «громадянську освіту», запроваджену в школах, а про відповідальне виховання та навчання, постійний зв'язок із дитиною, коли можливо почути і зрозуміти її незгоду та іншу думку. З таких одиничних випадків формується ціле покоління внутрішньо вільних людей, твориться свідоме громадянське суспільство і міцна демократична держава.

ВИННИК А.,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри
кримінального права і кримінології
факультету № 1 (з підготовки фахівців
для органів досудового розслідування)
*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ШУМИК О.,
курсантка 3 курсу
факультету № 1 (з підготовки фахівців
для органів досудового розслідування)
*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

**ПИТАННЯ ВІКУ СПЕЦІАЛЬНОГО ПОТЕРПІЛОГО
ВІД КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ,
ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 152
КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ**

Проблематика мінімально допустимого віку особи потерпілого від кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості, загалом, та кримінального правопорушення, передбаченого ст. 152 КК України, зокрема, не є новою та турбує, як теоретиків у сфері кримінального права, так і науковців медичної сфери знань, дитячої психології та сексопатології, соціології та інших наук. Свого часу, як про це вказує С.В. Чмут, положення ст. 155 КК України пропонувалося викласти через прив'язку добровільності статевого акту у природній або неприродній формі до віку особи, а саме поставити кримінальну відповідальність за вказані діяння в залежність від досягнення потерпілим 11 річного віку [1, 59–60]. Однак, актуалізація цього питання безумовно пов'язана із запровадженням змін до чинного КК України, а саме із зміною редакції ст. 152 КК України, якої вона зазнала із прий-

няттям Закону України від 6 грудня 2017 р. № 2227-VIII. [2]. Саме їх обґрунтованості і будуть приділені наступні міркування.

Так, ч. 4 ст. 152 КК України передбачає кримінальну відповідальність за зґвалтування, а саме вчинення дій сексуального характеру, пов'язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло іншої особи, що не досягла 14-літнього віку з використанням геніталій або будь-якого іншого предмета незалежно від її добровільної згоди [3].

Вказаними змінами, фактично, було припинено існуючу до набрання чинності цього Закону практику індивідуального підходу, коли питання кримінальної відповідальності винної особи вирішувалося в кожному конкретному випадку, враховуючи не стільки вікові, скільки індивідуальні особливості психо-фізичного розвитку потерпілої особи, її індивідуальні особливості розвитку, виховання, сексуальної грамотності тощо. Сьогодні ж маємо ситуацію за якої статева недоторканість особи яка не досягла 14-річного віку безумовно поставлена Законом під кримінально-правову охорону.

Однак, виникає риторичне запитання про те, яким чином вказані законодавчі зміни обумовлюються із сучасними дослідженнями сексуальної зрілості малолітніх осіб, сексуальної розкритості останніх, їх обізнаності та інформованості стосовно статевого життя та здатності малолітньої особи самостійно приймати рішення в означеній сфері?

Очевидно, що встановлення конкретного віку потерпілого на відміну від врахування її уразливого стану, як це було у попередній редакції ст. 152 КК України додає правової визначеності вказаних кримінально-правовій забороні. Такий підхід не ставить настання кримінальної відповідальності за зґвалтування чотирнадцятилітньої особи в залежність від поінформованості чи сексуальної грамотності останньої, а також її згоди на статеві зносини, що є виправданим як з точки зору суспільної моралі, так і особливостей поглядів суспільства на окреслену проблематику.

Вказаний законодавчий крок кореспондується і з існуючими в українському законодавстві правовими механізмами захисту прав і свобод малолітніх осіб. Зокрема, особа, яка не досягла 14 років віднесена Законодавцем до найбільш вразливої групи населення[4].

Діти віком до 14 років мають обмежену цивільну дієздатність, тобто не можуть самостійно здійснювати певні правочини. Їхні права та законні інтереси захищають батьки (усиновлювачі), опікуни чи інші законні представники [5]. Все це обумовлює необхідність функціонування в державі цілого переліку відповідних органів та установ, основна діяльність яких спрямована на захист прав і свобод таких осіб. До них належать: Уповноважений Верховної Ради України з прав людини: здійснює парламентський контроль за додержанням прав і свобод людини і громадянина, у тому числі й прав дітей [6]; Національна соціальна сервісна служба: надає соціальні послуги сім'ям та дітям, які перебувають у складних життєвих обставинах [7]; Служба у справах дітей: здійснює контроль за додержанням прав та законних інтересів дітей, а також проводить роботу з попередження жорстокого поводження з дітьми [8]; Органи опіки та піклування: забезпечують захист прав та законних інтересів дітей, які залишилися без батьківського піклування [9].

Крім того, визначення конкретного віку потерпілого від зґвалтування обумовлено ратифікацією Україною Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, котра у ст. 18 містила вимогу криміналізувати зайняття діяльністю сексуального характеру з дитиною, яка не досягла передбаченого законодавством віку для зайняття такою діяльністю [10].

Доцільно згадати і про досвід зарубіжних держав у питанні встановлення віку потерпілого у злочинах проти статевої свободи та статево недоторканості. Зокрема, у законодавстві таких держав, як Австралія, Італія та Норвегія мінімальний вік потерпілого у цій категорії злочинів встановлений на рівні 10-ти років. У Данії та Іспанії це – 12 років. А у Мексиці та Бразилії – 13 та 14 років, відповідно [11, 17].

Незважаючи загалом на позитивне трактування вказаних законодавчих змін, можна погодитися і з О.О. Дудоровим, який вказує, що оптимальність закріплення у ч. 4 ст. 152 КК України саме 14-річного віку не виглядає безспірною. У якості аргументів науковець наводить інформаційний бум, лібералізацію статевої моралі, акселерацію, передчасний психосексуальний розвиток сучасних підлітків і різкого падіння вікових меж початку статевого життя. [11, 19].

Вказане справді заслуговує на увагу адже зміни у суспільному житті які торкнулися в тому числі і сфери сексуального виховання зазнали в останні роки суттєвих змін. Разом із цим, сексуальна розкутість окремих молодих людей має залишатися скоріше виключенням, ніж правилом, а відтак статева недоторканість малолітньої особи перебувати під посиленням кримінально-правовим захистом.

1. Чмут С.В. Кримінальна відповідальність за статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості: дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2010. С. 59–60.

2. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 6 грудня 2017 р. № 2227-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19#Text> (18.05.2024)

3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2002 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 18.05.2024).

4. Про охорону дитинства: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 18.05.2024)

5. Які права мають діти до 14 та до 18 років? URL: <https://femida.ua/povnyu/yaki-prava-mayut-dity-do-14-ta-do-18-rokiv/> (дата звернення: 18.05.2024)

6. Сімейний кодекс України. URL: https://kodeksy.com.ua/simejniy_kodeks_ukraini/statja-6.htm (дата звернення: 18.05.2024)

7. Конвенція ООН про права дитини. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/uk/convention> (дата звернення: 18.05.2024).

8. Участь органу опіки і піклування у захисті сімейних прав і інтересів URL: <https://cutt.ly/cw964um0> (дата звернення: 18.05.2024)

9. Суб'єкти державної політики у сфері захисту прав дітей URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1551> (дата звернення: 18.05.2024)

10. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text (дата звернення: 18.05.2024)

11. Дудоров О.О. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (основні положення кримінально-правової характеристики): практ. поради / МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. Сєверодонецьк: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2018. 92 с.

ГАЗДАЙКА-ВАСИЛИШИН І.,
кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри
кримінального права та кримінології
(*Львівський державний університет
внутрішніх справ*)

ВАСИЛИШИН Я.,
студент 2-го курсу
Навчально-наукового інституту
права та правоохоронної діяльності
(*Львівський державний університет
внутрішніх справ*)

КРИМІНАЛЬНО-ПРОВОА ОЦІНКА ЗАЛУЧЕННЯ ДИТИНИ ДО ЖЕБРАЦТВА

Залучення дітей до такої асоціальної поведінки, як жебракування, може мати різні прояви – це може бути як використання дитини, як «інструменту» для випрошування грошей, так і вплив на дитячу психіку і схиляння її до зайняття жебрацтвом. У доктрині вітчизняного кримінального права проблема відмежування складів злочинів, передбачених статтями 150-1 та 304 (в частині втягнення неповнолітніх у жебрацтво) Кримінального кодексу України (далі – КК), постійно перебуває в полі зору вітчизняних науковців та знаходиться на стадії формування наукового консенсусу. Опубліковано низку фахових публікацій, присвячених пошуку відповіді на питання – як правильно оцінити залучення дитини до жебрацтва з огляду на чинні редакції цих двох кримінально-правових норм.

Одні дослідники вважають, що у складі злочину, передбаченого ст. 150-1 КК, основним об'єктом виступають права малолітньої дитини, тоді як у злочині, закріпленому в ст. 304 КК – моральний та соціальний розвиток неповнолітніх осіб, а також інтереси суспільства в частині захисту неповнолітніх від шкідливого впливу. Також увага акцентується на тому, що передбачене у ст. 304 КК діяння має на меті вплив на волю неповнолітнього,

тоді як в злочині, що закріплений у ст. 150-1 КК, малолітня особа використовується як «інструмент» жебрацтва [3].

З іншого боку, висловлюється точка зору, що використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом є кримінальним правопорушенням, яке ставить під загрозу нормальний фізичний і моральний розвиток малолітньої дитини, а не її волю, честь чи гідність; та пропонується перенесення цієї кримінально-правової норми до розділу V Особливої частини КК [2].

Також висловлюється думка про необхідність виключення статті 150-1 із Кримінального кодексу України, як такої, що є прикладом казуїстичного та вкрай невдалого викладу законодавчого матеріалу [5].

У наукових працях також акцентується увага на проблемі «перекриття» цих складів – коли одна і та сама поведінка формально підпадає під ознаки обох цих складів, що створює загрозу правової невизначеності [1]. Існують наукові розбіжності в підходах до кримінально-правової характеристики такого роду діянь, зокрема, частина авторів не погоджується з вживанням у ст. 150-1 КК терміну «використання», зазначаючи, що він є юридично нечітким та невизначеним. Також дослідники звертають увагу на невелику кількість вироків за ст. 150-1 КК, що ускладнює формування узагальненої правозастосовної позиції. З іншого боку, наголошується на тому, що існування цих двох кримінально-правових норм нерідко призводить до подвійної кваліфікації одного і того ж діяння [5]. Дискусійним залишається також питання щодо моменту закінчення злочинів, закріплених статтями 150-1 та 304 КК [4, 6].

Отож, позиції авторів щодо деяких аспектів цієї проблематики досі не узгоджені. Таким чинним, проблема відмежування складів злочинів, передбачених ст. 150-1 та 304 КК України є актуальною та такою, що потребує подальшої деталізації.

Видається, що чинна редакція обох статей не забезпечує належного рівня правової визначеності, що може призводити до колізій у кваліфікації та в правозастосуванні, а також призводити до порушення принципу законності; принципу «якості кримінального закону»; принципу недопустимості подвійного інкримінування.

До того часу, поки у кримінальний закон не внесено зміни, які б забезпечили чітку правову визначеність цих норм, цю проблематику слід вирішувати шляхом їх тлумачення (як судового, так і наукового).

Злочини, передбачені статтями 150-1 та 304 КК України, мають різну кримінально-правову природу, що вимагає чіткого розмежування за об'єктом посягання, спеціальним потерпілим, спрямованістю умислу, способом вчинення діяння тощо:

Ознака	Стаття 150-1 КК	Стаття 304 КК (в частині втягнення неповнолітніх у заняття жебракцтвом)
Вікові межі потерпілого	<i>Малолітня дитина (до 14 років)</i>	<i>Неповнолітній (до 18 років)</i>
Мета, з якою вчиняється діяння	Отримання матеріальної вигоди через залучення до жебрацтва	Втягнення у жебрацтво
Форма впливу	Фізичний контроль, примус, використання безпорадності	Переконання, навіювання, шантаж, підбурювання
Характер впливу	Дитина – інструмент для жебракування	Дитина – об'єкт впливу з метою зміни її поведінки
Об'єктивна сторона	Використання дитини для заняття жебрацтвом (систематичного випрошування грошей, речей, інших матеріальних цінностей у сторонніх осіб)	Втягнення у жебрацтво (дії – втягування; наслідок – залучення до зайняття жебрацтвом; причинний зв'язок між ними)
Способи реалізації	Особисте залучення, контроль, підбурювання до жебракування	Вплив вербальний або психоемоційний (в тому числі в цифровому середовищі)
Момент закінчення злочину	Факт використання дитини для жебрацтва	Необхідне фактичне втягнення у жебрацтво (потерпілий систематично випрошує гроші, речі, інші матеріальні цінності у сторонніх осіб)
Системність	Може бути як одноразовим, так і повторюваним	Носить тривалий, повторюваний характер
Суб'єкт злочину	Загальний суб'єкт (з 16 років)	Загальний суб'єкт (з 18 років)

Для розробки моделі розмежування складів злочинів, передбачених ст. 150-1 та ст. 304 КК України, яка дозволить уникати правозастосовних колізій, сформулювати їх чіткі розмежувальні ознаки та сприяти уніфікації судової практики, пропоную взяти за основу такі основні ідеї:

1. Об'єкт злочину за ст. 150-1 КК України – це комплекс прав малолітньої дитини як особи, що не має достатнього рівня автономії, тоді як ст. 304 КК України охоплює ширший соціальний інтерес – недопущення деморалізації та втягнення неповнолітніх у злочинне або антисоціальне середовище.

2. Ключовий критерій розмежування – характер впливу на дитину: у ст. 150-1 КК це використання дитини як «засобу» жебрацтва; у ст. 304 КК це активне спонукання до протиправної вольової поведінки неповнолітнього.

Простіше кажучи, якщо малолітню дитину використовують лише як «засіб» для випрошування грошей – ці дії слід кваліфікувати за ст. 150-1 КК; якщо ж неповнолітню дитину намагаються навчити, залучити, переконати чи втягнути у зайняття жебрацтвом – діяння кваліфікується за ст. 304 КК; у разі одночасного використання дитини для жебрацтва та схиляння її до жебракування – можлива кваліфікація за обома статтями за сукупністю цих кримінальних правопорушень (при чому, ця сукупність може бути як реальною, так і ідеальною).

До прикладу, якщо дитину змалечку використовують для зайняття жебрацтвом, то в силу такого «виховання» у неї може сформуватись така картина світу, у якій випрошування грошей – це єдиний можливий спосіб існування. За таких умов, інші дії, спрямовані на втягнення дитини у жебрацтво, можуть і не вчинятись. Але в результаті її систематичного використання для випрошування грошей настає наслідок у вигляді втягнення цієї дитини у жебрацтво.

Перспективою вирішення означеної проблематики на рівні кримінального закону, на мій погляд, могло б стати виключення ст. 150-1 КК та слова «жебрацтвом,» із ч. 1 ст. 304 КК із одночасним доповненням кримінального кодексу такою конструкцією складу злочину, яка б охоплювала одночасно такі діяння повно-

літніх осіб – і використання дитини для зайняття жебрацтвом, і втягування неповнолітніх у такого роду діяльність. Наприклад:

Стаття 304-1. Залучення неповнолітнього до зайняття жебрацтвом

1. Використання дитини для заняття жебрацтвом або втягування неповнолітнього у заняття жебрацтвом, вчинені повнолітньою особою –

караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені батьком, матір'ю, вітчимом, мачухою, опікуном чи піклувальником, або особою, на яку покладено обов'язки щодо виховання потерпілого чи піклування про нього, –

караються обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

Примітка. Під жебрацтвом слід розуміти систематичне випрошування грошей, речей, інших матеріальних цінностей у сторонніх осіб.

1. Орловський Б. М., Павлова Т. О. Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність та використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом: кримінально-правовий дуалізм. *Правова держава*. 2022. № 46. С. 94–102.

2. Поштаренко І. В. Особливості об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 150-1 Кримінального кодексу України. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2024. № 1 (21). С. 135–150.

3. Рощина І. Кримінальна відповідальність за використання малолітнього для заняття жебрацтвом. *Migration & Law*. 2023. Vol. 3 (issues 3–4). С. 18–36.

4. Серкевич І.Р. Соціально-негативна поведінка серед неповнолітніх як суспільно небезпечне явище крізь призму статті 304 КК України. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 1. С. 263–267.

5. Хавронюк М. І., Калмиков Д. О. Деякі питання удосконалення відповідальності за злочини проти волі дитини. *Вісник Верховного Суду України*. 2011. № 10. С. 42–48.

6. Про застосування судами законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.02.2004 № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-04#Text>

ГАНЬКА А.,

здобувачка 1-го курсу
другого (магістерського) рівня вищої освіти
(*Маріупольський державний університет*)

Науковий керівник: **ПОЛІТОВА А.,**

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права
(*Маріупольський державний університет*)

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
БЕЗКОШТОВНИМ ХАРЧУВАННЯМ ДІТЕЙ,
ОДИН ІЗ БАТЬКІВ ЯКИХ ЗАГИНУВ
(ПРОПАВ БЕЗВІСТИ), ПОМЕР ПІД ЧАС ЗАХИСТУ
НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТА СУВЕРЕНІТЕТУ УКРАЇНИ**

Діти в умовах збройного конфлікту потребують особливого захисту. Так, зокрема, за даними Офісу Генерального прокурора України більше ніж 2502 дітей постраждали в Україні внаслідок повномасштабної збройної агресії РФ. Станом на ранок 14 квітня 2025 р. за офіційною інформацією ювенальних прокурорів 618 дітей загинули та понад 1884 отримали поранення різного ступеня тяжкості [1]. Окрім того, сьогодні в умовах збройної агресії Російської Федерації важливим і необхідним є питання захисту дітей, один із батьків яких загинув (пропав безвісти), помер під час захисту незалежності та суверенітету України. Це лише маленька крихта того, що може зробити держава для тих, хто ніколи не зможе сказати «Тато, я дуже скучив за тобою!» або «Мама, мені потрібна твоя допомога!». Можна сказати більше – це біль, яка ніколи не вгамується!

Відзначимо, що Закон України від 5 листопада 2020 р. № 978-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення безкоштовним харчуванням дітей, один із батьків яких загинув (пропав безвісти), помер під час захисту незалежності та суверенітету України» підвищує рівень соціального

захисту дітей, батьки яких загинули, зникли безвісти чи померли, захищаючи суверенітет, незалежність і територіальну цілісність України. Окрім того, Закон закріплює загальнообов'язкову норму, згідно з якою органи державної влади та місцевого самоврядування, у підпорядкуванні яких перебувають державні та комунальні заклади освіти, мають забезпечувати безоплатним харчуванням дітей загиблих героїв [2].

Але скільки дітей харчується безкоштовно і чим обумовлена така законодавча ініціатива? У Висновку Головного комітету (Комітет з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів) зазначено, що «за даними Міністерства у справах ветеранів України станом на 15.05.2020 року 2709 дітей, батьки яких стали на захист незалежності та суверенітету нашої держави, залишилися без батька чи матері. Рішення про забезпечення безкоштовним харчуванням дітей захисників України може бути прийнято тільки на розсуд органів місцевого самоврядування щодо навчальних закладів комунальної форми власності. Вказане призводить до нерівності соціального захисту таких дітей. На практиці одні органи місцевого самоврядування приймають відповідні рішення, інші – ігнорують окреслену проблему. Таким чином, потребує закріплення на законодавчому рівні загальнообов'язкова норма, згідно з якою органи державної влади та органи місцевого самоврядування, у підпорядкуванні яких перебувають державні і комунальні заклади освіти, повинні забезпечувати безоплатним харчуванням дітей, один з батьків яких загинув (пропав безвісти), помер, захищаючи суверенітет, незалежність та територіальну цілісність України» [3].

Отже, з одного боку, цей Закон дозволив врегулювати питання щодо обов'язкового харчування дітей, один із батьків яких загинув (пропав безвісти), помер під час захисту незалежності та суверенітету України, зобов'язавши органи державної влади та органи місцевого самоврядування виділяти на це кошти. Разом з тим, за результатами опитування, проведеного в грудні 2022 р., у якому взяв участь 61% закладів загальної

середньої освіти, з'ясували, що в середньому в школах харчувалися 60% учнів (38 % – за кошти батьків, 22 % – безплатно, а 40 % не харчувалися взагалі) [4].

Також, варто відзначити, що у листі Міністерства освіти і науки від № 1/9-50 від 22 січня 2021 р. зазначено, що «фінансування безкоштовного харчування дітей з числа внутрішньо переміщених осіб, дітей, які мають статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів, дітей з числа осіб, визначених у статті 10 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» в закладах дошкільної освіти та інших закладах освіти, має здійснюватися органами місцевого самоврядування, як харчування «осіб інших категорій, визначених законодавством та/або рішенням органу місцевого самоврядування» відповідно до чинного законодавства» [5].

Проте, чи все так добре у цьому питанні? Напевно ні, адже учні 1–4 класів забезпечують коштом державної субвенції лише одноразовим харчуванням, тобто протягом дня, безплатним може бути або сніданок, або обід. Що ж стосується дворазового безкоштовного харчування учнів 1–4 класу, то в цьому випадку на харчування одного учня / однієї учениці заклали 50 гривень на один навчальний день. Утім, як пояснили в МОН, місцеві ради можуть дофінансовувати харчування учнів / учениць коштом місцевих бюджетів, а також залучати додаткові джерела, наприклад, міжнародну допомогу від партнерів з розвитку або інші джерела, не заборонені законодавством [6].

Таким чином, вважаємо, що питання забезпечення безкоштовним харчуванням дітей, один із батьків яких загинув (пропав безвісти), помер під час захисту незалежності та суверенітету України залишається частково не врегульованим. З одного боку, держава виділяє державну субвенцію для забезпечення безкоштовного харчування всіх учнів 1–4 класів, у тому числі й дітей, один із батьків яких загинув (пропав безвісти), помер під час захисту незалежності та суверенітету

України. Але, з іншого боку, залишається питання щодо виділення органами державної влади та органам місцевого самоврядування на дофінансування харчування. Пропонуємо для врегулювання цього питання на законодавчому рівні передбачити державну субвенцію на повноцінне (дворазове) харчування таких дітей у державних і комунальних закладах дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) чи фахової передвищої освіти.

1. Названо кількість загиблих дітей в Україні внаслідок війни. *Just a moment...* URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/4772539-nazvano-kilkist-zahyblykh-ditei-v-ukraini-vnaslidok-viiny> (дата звернення: 28.05.2025).

2. Basiuk O. Безкоштовне харчування у школах для дітей загиблих захисників України: набули чинності законодавчі зміни. *Всеосвіта*. URL: <https://vseosvita.ua/c/news/post/35105> (дата звернення: 28.05.2025).

3. Висновку Комітету з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів. URL: <blob:https://itd.rada.gov.ua/a9cdc29a-f12f-4278-bb2a-34b500f4c330> (дата звернення: 28.05.2025).

4. Шкільні обіди: чому 40% дітей не харчуються в освітніх закладах. *Just a moment...* URL: <https://ua.korrespondent.net/articles/4668654-shkilni-obidy-chomu-40-ditei-ne-kharchuutsia-v-osvitnikh-zakladakh> (дата звернення: 28.05.2025).

5. Освіта.ua. Щодо безкоштовного харчування дітей в закладах дошкільної освіти, які мають статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів, або з числа внутрішньо переміщених осіб. *Освіта.UA*. URL: <https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/79693/> (дата звернення: 28.05.2025).

6. Безплатне харчування учнів початкової школи: коли розпочнеться та як відбуватиметься. *Нова українська школа | Веб-ресурс НУШ*. URL: <https://nus.org.ua/2024/10/11/bezplatne-harchuvannya-uchniv-pochatkovoyi-shkoly-koly-rozpochnetsya-ta-yak-vidbuvatymetsya/> (дата звернення: 28.05.2025).

ГУРКОВСЬКА К.,
старша викладачка кафедри
адміністративного права
та поліцейської діяльності ННПФПКП
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

КОЗАК В.,
курсантка 2 курсу факультету № 2
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ЩОДО ДІТЕЙ

Проблема домашнього насильства щодо дітей залишається одним із найсерйозніших соціальних викликів сучасності, що спричиняє як негайні, так і довготривалі негативні наслідки для фізичного, психоемоційного та соціального розвитку дитини. В умовах підвищеного рівня суспільної напруги саме діти часто опиняються у найбільш вразливому становищі, стаючи об'єктами агресії з боку дорослих – переважно батьків або інших членів родини. Насильницькі дії можуть мати різні форми: фізичну, психологічну, економічну або сексуальну.

Особливо небезпечним є систематичне приховане насильство, яке не супроводжується видимими ознаками, проте має глибокий вплив на психоемоційний стан дитини. Нерідко постраждали діти не усвідомлюють, що перебувають у ненормальних умовах, що значно ускладнює виявлення таких випадків і надання своєчасної допомоги. Психологічне насильство, зокрема приниження, погрози чи соціальна ізоляція, сприяє формуванню у дитини почуття меншовартості, тривожності та безсилля.

Законодавством України передбачено спеціальні механізми захисту прав дітей у сім'ї, зокрема через Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [1]. Цей закон визнає дитину не лише об'єктом захисту, але й активним учасником процесу, права якого мають бути гарантовано дотримані.

Частину другу статті 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) [2] було оновлено відповідно до Закону України № 3733-IX [3] від 22 травня 2024 року, який набув чинності 19 грудня 2024 року.

Зазначені зміни свідчать про прагнення України посилити захист прав дитини та удосконалити механізми протидії домашньому насильству відповідно до міжнародних стандартів і зобов'язань. Зокрема, оновлена редакція передбачає адміністративну відповідальність за вчинення домашнього насильства щодо малолітньої або неповнолітньої особи.

Водночас на практиці реалізація зазначених нормативних положень супроводжується значними труднощами. Однією з ключових проблем залишається низький рівень обізнаності населення щодо ознак домашнього насильства стосовно дітей та існуючих механізмів їх захисту, що лише поглиблює кризу реагування. Значна кількість випадків залишається невиявленою або свідомо ігнорується через поширені суспільні стереотипи щодо неприпустимості «втручання у сімейні справи». Такий підхід сприяє формуванню атмосфери безкарності для кривдників та соціальної ізоляції для постраждалих дітей.

Важливу роль у виявленні, припиненні та профілактиці насильства щодо дітей відіграють органи опіки та піклування, служби у справах дітей, підрозділи Національної поліції України, а також заклади освіти. Ефективне реагування на такі випадки потребує не лише чітко налагодженої міжвідомчої взаємодії та своєчасного реагування на сигнали про небезпеку, а й системної профілактичної роботи з родинами, які належать до груп соціального ризику.

При цьому важливо акцентувати увагу не лише на реалізації заходів карального характеру щодо кривдників, але й на впровадженні корекційних та підтримуючих програм, спрямованих на відновлення безпечного, здорового середовища для дитини.

Крім того, ефективна протидія насильству щодо дітей передбачає належну професійну підготовку фахівців – соціальних працівників, психологів, педагогів та інших осіб, що безпосередньо працюють із дітьми. Необхідно забезпечити їм спеціалізоване навчання, орієнтоване на раннє виявлення ознак насильства,

належну психологічну підтримку постраждалих та створення умов безпечного простору. Особливої уваги потребують діти, які залишилися без батьківського піклування, а також ті, що виховуються у сім'ях із підвищеним рівнем соціального неблагополуччя.

Інформаційно-просвітницька діяльність, спрямована на дітей, є важливим елементом у системі запобігання та протидії насильству, оскільки сприяє формуванню у них базових знань про ознаки насильницької поведінки та навичок звернення по допомогу. Такі просвітницькі кампанії мають охоплювати не лише шкільне середовище, а й позашкільні платформи – гуртки, дитячі та молодіжні центри, онлайн-ресурси тощо. Їх зміст повинен бути адаптованим до вікових особливостей дітей та орієнтованим на розвиток довіри до дорослих, здатних надати підтримку[4]. Діти повинні бути поінформовані про свої права, зокрема про право на безпечне й вільне від насильства середовище, а також усвідомлювати, що жодні форми насильства не є нормою поведінки. Національні та міжнародні дослідження підтверджують, що пережитий у дитинстві досвід насильства суттєво підвищує ризик розвитку психічних розладів, агресивної або девіантної поведінки, а також сприяє відтворенню насильницьких моделей у наступних поколіннях.

Таким чином, запобігання домашньому насильству щодо дітей є не лише аспектом захисту прав людини, а й стратегічним пріоритетом державної соціальної політики. Незважаючи на наявність відповідної законодавчої бази, рівень виявлення, розслідування та ефективної профілактики таких випадків в Україні залишається недостатнім, що вимагає посилення міжвідомчої взаємодії, підвищення кваліфікації фахівців та формування загальносуспільної нетерпимості до будь-яких проявів насильства над дітьми.

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07 грудня 2017 року № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 23.05.2025).

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 23.05.2025).

3. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 22 травня 2024 року № 3733-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3733-20#Text> (дата звернення: 23.05.2025).

4. Захист прав дітей від насильства в сім'ї. *Wiki Legal Aid*. URL: https://legalaid.wiki/index.php/%D0%97%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2_%D0%B4%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%B9_%D0%B2%D1%96%D0%B4_%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0_%D0%B2_%D1%81%D1%96%D0%BC%27%D1%97 (дата звернення: 23.05.2025).

ДІДИК Н.,

кандидат юридичних наук, доцент

т. в. о. завідувача кафедри

адміністративного права та

поліцейської діяльності ННПФПКП

(Львівський державний університет

внутрішніх справ)

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ В УКРАЇНІ

Пріоритетним елементом основних прав та свобод людини і громадянина є громадянські права і свободи, які іноді називають ще особистими, оскільки вони є індивідуальними й виникають з часу народження людини, незалежно від її громадянства й не можуть бути ніким скасовані чи припинені. Особисті права і свободи людини – це закріплені правом можливості фізичного існування і духовного розвитку людини. Ними володіють всі проживаючі на території України, незалежно від свого правового стану, в тому числі і діти.

Ефективний стан забезпечення законності та правопорядку в державі залежить від того кола повноважень, якими наділяються органи поліції, та здатності поліцейських якісно, обґрунтовано і своєчасно реалізовувати їх. Поступово здійснювана реформа правоохоронної системи передбачає коригування завдань і функцій правоохоронних органів, зміну ставлення осіб органів правопорядку до виконання службових обов'язків у напрямі усвідомлення їх як надання оплачуваних державою послуг із забезпечення насамперед безпеки кожної особи, її особистих та майнових прав, суспільних і державних інтересів [1, с. 55]. Звісно, що завдання та функції правоохоронних органів, серед іншого і органів Національної поліції, можуть коригуватися відповідно до вимог, що висуваються у конкретний період до цих органів, та з урахуванням загроз і небезпек, які на цей момент стоять на шляху до реального забезпечення законності та правопорядку в державі. Проте це жодним чином не має призводити до применшення важливості та значущості забезпечення поліцейськими прав і свобод громадян; це завдання завжди є пріоритетним для органів поліції [2, с. 31].

Одним із головних принципів діяльності поліції під час виконання законодавчо визначених завдань є принцип дотримання прав і свобод людини, змістом якого є нормативні положення про те:

- що під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації;

- обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією та законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції;

- вжиття заходів, що обмежують права та свободи людини, має бути негайно припинене, якщо мета застосування таких заходів досягнута або немає необхідності подальшого їх застосування;

- поліцейським за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких

форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання.

Таким чином, права і свободи людини є необхідною принциповою умовою змісту діяльності поліції, отже, неможливо здійснювати професійну правоохоронну діяльність без урахування принципу дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією, законами та міжнародними договорами України [3, с. 205].

Зважаючи на сучасний етап оновлення підходів до організації діяльності органів та підрозділів поліції, важливого значення набуває реальне забезпечення дотримання прав громадян у діяльності поліцейських, недопущення вчинення неправомірних дій як з боку поліцейських, так і щодо самих поліцейських. Щодня до відділів поліції звертається велика кількість громадян, і у зв'язку з цим діяльність працівників поліції має спрямовуватися водночас на дотримання прав тих громадян, які звернулися до відділу поліції по допомогу, а також тих громадян, які перебувають у відділах поліції як затримані особи. На жаль, письмові форми обліку фактів затримання осіб поліцейськими, що використовуються в органах поліції, не здатні повною мірою забезпечити повноцінний збір, накопичення та аналіз такої інформації[2, с. 32].

Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Дієвий захист прав людини належить до найгостріших питань української дійсності. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження й забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Отже, держава зобов'язана проявляти активність у забезпеченні прав людини, створенні матеріальних, організаційних, соціальних, політичних та інших умов для реалізації людиною своїх прав і свобод [4, с. 29]. Тому, захист прав і свобод людини, а особливо дитини, належить до пріоритетних завдань органів поліції.

В системі Національної поліції України є підрозділи, профільним напрямком роботи яких є робота з дітьми, це підрозділи ювенальної превенції.

Серед завдань підрозділів ювенальної превенції Національної поліції виділяються наступні:

- профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

- ведення профілактичного обліку дітей, схильних до вчинення правопорушень та проведення із ними заходів індивідуальної профілактики;

- участь в установленні місцезнаходження дитини в разі її безвісного зникнення чи отриманні даних для цього в межах кримінального провадження, відкритого за фактом її безвісного зникнення;

- вжиття заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, а також жорстокому поводженню з дітьми;

- вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, у тому числі здійснення поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб;

- провадження діяльності, пов'язаної із захистом права дитини на здобуття загальної середньої освіти;

- взаємодія з іншими підрозділами НПУ, органами державної влади та місцевого самоврядування з питань забезпечення прав та законних інтересів дітей;

- здійснення у межах компетенції досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання [5].

Працівники підрозділів ювенальної превенції Національної поліції в межах повноважень:

- виявляють причини та умови, що сприяють вчиненню правопорушень дітьми, здійснюють заходи щодо їх усунення, беруть участь у правовому вихованні дітей;

- повертають дітей до місць постійного проживання, навчання або направляють їх до спеціальних установ для дітей,

яких було підкинуто або які заблукали чи залишили сім'ю, спеціальних навчально-виховних закладів;

- ведуть профілактичний облік дітей;

- виявляють дорослих осіб, які втягують дітей у злочинну діяльність, проституцію, пияцтво, наркоманію та жебрацтво, а також осіб, які виготовляють та розповсюджують порнографічну продукцію, видання, що пропагують насильство, жорстокість, сексуальну розпусту;

- інформують відповідні служби про дітей, які потребують посиленої уваги та проведення з ними профілактичної роботи [6, с. 246–247].

Отже, забезпечення органами Національної поліції України прав, свобод та інтересів дитини полягає у тому, що:

- це один із видів право забезпечувальної діяльності держави;

- об'єктом забезпечення є права, свободи та інтереси такої категорії населення, як діти;

- здійснюється на основі делегованих державою повноважень суб'єктом спеціальної компетенції – органами поліції;

- процес забезпечення реалізується через особливий правовий механізм;

- метою використання даного механізму є захист, охорона, відновлення прав, свобод та інтересів дитини, а також профілактика та припинення їх порушень.

1. Джафарова О. В. Дозвільна діяльність органів публічної адміністрації в Україні: питання теорії та практики: монографія. Харків: Діса плюс, 2015. 685 с.

2. Безпалова О.І. Забезпечення прав громадян як пріоритетний напрям діяльності органів поліції в Україні (на прикладі функціонування інформаційної підсистеми «Custody Records»). *Право і безпека*. 2021. № 3 (82). С. 29–37.

3. Вітик Ю. Принцип дотримання прав людини в діяльності національної поліції. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 4. С. 205–209.

4. Ліщук Б.В. Нормативно-правове забезпечення діяльності національної поліції України: український реалії та зарубіжний досвід. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Випуск 6, том 2. С. 27–32.

5. Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України 19.12.2017 № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18>

6. Опацький Р.М. Ювенальна політика в Україні: адміністративно-правові засади формування та реалізації: монограф. / за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. Б. О. Логвиненка. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; 2020. 520 с.

ДМИТРИШИН О.,
ад'юнкт кафедри
адміністративного права та
поліцейської діяльності ННПФПКП
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ ЯК ОСНОВА ЇХ ЗАХИСТУ НА ВІТЧИЗНЯНОМУ РІВНІ

Прийняті міжнародні стандарти, орієнтовані на зменшення випадків домашнього насильства та подолання його наслідків, стали основою національного законодавства України. Їх ратифікація на законодавчому рівні зобов'язує державу вживати всіх необхідних заходів для їх належного виконання у сфері запобігання та протидії домашньому насильству [1, с. 8].

У світі довгий час діти взагалі не розглядалися як особи, яким притаманні які-небудь права, поведження з ними довгий час вважалося виключно сімейною справою, в яку ніхто не міг і не повинен був втручатися [1, с. 8].

Першим міжнародним документом, у якому розглядалась проблема прав дитини, є Женевська декларація 1924 року, в якій були зазначені основні життєві потреби дитини, які повинні забезпечувати дорослі, не дивлячись на свій доволі примітивний виклад, цей документ був досить прогресивний для свого часу, однак не мав жодного механізму реалізації та гарантій, отож лише окреслював коло питань, на які держава повинна звертати увагу. Однак прийняття цього документу свідчить про звернення уваги світової спільноти до прав дитини і стало поштовхом для розробки міжнародних стандартів в цій галузі.

Наступним важливим міжнародним актом, який є правовою основою забезпечення прав дитини (у тому числі і боротьби з насильницькими злочинами щодо дітей), Декларації прав дитини 1959 року [2], стала першим міжнародним документом, який визнав і закріпив права дітей, потрібно відмітити, що ця Декларація була прийнята одностайно всіма 78 членами Генеральної Асамблеї ООН, що свідчить про її значимість. У зазначеній Декларації було визнано, що дитина, з огляду на її фізичну та розумову незрілість, потребує спеціальної охорони та піклування, зокрема належного правового захисту. Ця теза стала відправною точкою для формування широкої бази міжнародних актів, спрямованих на визнання та захист прав дитини.

Декларація містить десять принципів, яких повинна дотримуватися кожна держава з метою забезпечення належних умов для повноцінного розвитку дитини. Зокрема, дев'ятий принцип наголошує на необхідності захисту дитини від усіх форм недбалого ставлення, жорстокості та експлуатації [1, с. 8].

Вищевказана декларація лише визначалися принципи, якими повинні керуватися держави для забезпечення відповідного життя дітей. Тож резолюцією Генеральної Асамблеї ООН була прийнята Конвенція про права дитини (1989 р.), яка стала першим обов'язковим актом для країн, які її ратифікували (Україна ратифікувала її 27 лютого 1991 року) [3].

Конвенція встановлює обов'язок держав вживати всіх необхідних законодавчих, адміністративних, соціальних і просвіт-

ніх заходів з метою захисту дитини від усіх форм фізичного і психологічного насильства, образи чи зловживань, відсутності піклування чи недбалого і брутального поводження та експлуатації, включаючи сексуальні зловживання, з боку батьків, законних опікунів чи будь-якої іншої особи, яка турбується про дитину. Важливим здобутком Конвенції про права дитини є створення Комітету з прав дитини, основна мета якого – моніторинг виконання державами-учасницям взятих на

себе зобов'язань, які визначені в Конвенції. Одним із механізмом перевірки є передбачений обов'язок держав звітувати кожні п'ять років про вжиті ними заходи щодо закріплення визнаних у Конвенції прав та прогрес, досягнутий у здійсненні цих прав [1, с. 8].

Окрім цього, необхідно підкреслити важливість практики Європейського суду з прав людини, яка є невід'ємною складовою тлумачення положень Конвенції. Саме завдяки судовій практиці розкривається зміст термінів і понять, закріплених у тексті Конвенції. У цьому контексті особливої уваги заслуговує принцип автономного тлумачення, згідно з яким ЄСПЛ трактує терміни Конвенції незалежно від того, як їх розуміють національні судові органи країн-учасниць. Наприклад, значення таких понять, як «майно», «житло» чи «кримінальне покарання», може суттєво відрізнятись у національному законодавстві України та в розумінні Європейського суду з прав людини [4, с. 24–25].

Також варто зазначити важливий регіональний документ, спрямований на забезпечення прав людини, є Європейська конвенція про здійснення прав дітей, прийнята Радою Європи в 1996 році [5]. Цей документ надає дітям процесуальні права – як безпосередньо, так і через законних представників чи відповідні органи – отримувати інформацію та брати участь у судових процесах, що стосуються їхніх інтересів.

Це створює додаткові гарантії дотримання принципу найкращих інтересів дитини під час розгляду справ, зокрема й у справах про домашнє насильство. Таким чином, думка

дитини обов'язково враховується судом при прийнятті рішень, що впливають на її життя.

30 вересня 1990 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла Всесвітню декларацію про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей, в якій чітко означена проблема: «Кожен день безліч дітей у всьому світі піддаються небезпекам, які перешкоджають їхньому росту і розвитку. Вони піддаються незліченним стражданням, будучи жертвами війни і насильства; расової дискримінації, апартеїду, агресії, іноземної окупації та анексії; будучи біженцями і переміщеними дітьми, вимушеними залишити свої будинки і свої сімейні вогнища; будучи інвалідами; або жертвами халатності, жорстокості і експлуатації». Ст. 19 цієї декларації передбачає взяття на себе зобов'язання приділяти першорядну увагу правам дітей, їх виживанню, захисту і розвитку, що має забезпечити добробут усіх країн [6].

Ратифікація Україною Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція) стала важливим кроком на шляху до гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами захисту прав людини. Одним із ключових аспектів цього процесу є адаптація норм Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) відповідно до положень Конвенції, що передбачає запровадження нових правових механізмів для запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі [7, с. 436].

Адаптація положень Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) до вимог Стамбульської конвенції потребує всебічного і системного підходу. Це передбачає не лише внесення змін до законодавства, а й вдосконалення практики його застосування, підвищення професійної підготовки працівників правоохоронних органів, а також активізацію міжвідомчої співпраці задля забезпечення належного рівня захисту постраждалих осіб. Дослідження зазначених напрямів є ключовим етапом у створенні дієвих правових інструментів для боротьби з домашнім насильством і насильством за ознакою статі в Україні.

Держави-сторони, зокрема, мають уживати на національному, двосторонньому й багатосторонньому рівнях усі необхідні заходи щодо протидії схилання або примусу дитини до будь-якої незаконної сексуальної діяльності, використання дітей з метою експлуатації в проституції або іншій незаконній сексуальній практиці, використання дітей з метою експлуатації в порнографії та порнографічних матеріалах; щодо запобігання викраденню дітей, торгівлі дітьми чи їх контрабанді в будь-яких цілях і в будь-якій формі. Вони повинні захищати дитину від усіх форм експлуатації, що завдають шкоди будь-якому аспекту добробуту дитини [8, с. 91].

Головні положення, які пронизують майже всі міжнародні правові акти, - це абсолютні заборони на жорстоке поводження з особою, передусім із дітьми. Цей принцип не має порушуватись у жодній ситуації без винятку. Але, на жаль, він порушується досить часто різними способами й у різних країнах.

Міжнародний принцип заборони всіх видів жорстокого поводження з людиною став одним із основних принципів національного законодавства України. Ратифікувавши основні міжнародні документи з прав дитини, Україна взяла на себе зобов'язання, відповідно до ч. 1 ст. 19 Конвенції про права дитини, вжити всіх заходів (законодавчих, адміністративних і просвітницьких) щодо захисту дітей від насильства в усіх його виявах, недбалого піклування чи депривації. Україна вперше в Конституції зазначила, що будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються законом, держава забезпечує гарантії державного утримання й виховання дітей-сиріт і дітей, які позбавлені батьківського піклування (ст. 52).

Правова база складається з Конституції України, відповідних кодексів України, законів України, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, а також відомчих правових актів, державних програм.

На підставі положень Конституції України та Конвенції ООН про права дитини 26.04.2001 в Україні прийнятий Закон України «Про охорону дитинства», який визначає охорону дитинства стратегічним загальнонаціональним пріоритетом з метою забезпечення реалізації прав дитини на все життя, охорону здоров'я,

освіту, соціальний захист і всебічний розвиток, установлює основні засади державної політики в цій сфері [9, с. 91].

Органи публічного адміністрування в усіх країнах світу докладають значних зусиль для утвердження своїх держав як самостійних, суверенних, демократичних і правових суб'єктів на міжнародній арені. Однією з ключових ознак, що впливають на міжнародний авторитет будь-якої держави, є її політика у сфері захисту прав і свобод громадян, зокрема дітей. Водночас реальні соціальні умови, в яких зростає сучасна молодь, далекі від ідеалу.

В Україні значний вплив на формування підростаючого покоління мають такі чинники, як економічна нестабільність, зростання рівня безробіття, зниження рівня соціального захисту населення, брак уваги до виховання дітей, а також повномасштабна збройна агресія з боку російської федерації. Усе це сприяє соціальній дезорієнтації неповнолітніх, втраті моральних орієнтирів та зростанню рівня правопорушень у молодіжному середовищі.

Попри наявність нормативно-правових актів, які визначають основи захисту прав дитини, їх наявності недостатньо для ефективного запобігання насильству щодо дітей. Отже, хоча чинне законодавство України та міжнародні договори регулюють питання захисту прав дитини, існує ряд недопрацювань і суперечностей, що потребують системного вирішення на законодавчому та практичному рівні.

1. Корнієнко М.В. Сучасний стан проблем захисту прав дітей в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 1-2019. С. 7–10.

2. Декларації прав дитини від 20.11.1959 № 995_385.

3. Конвенція про права дитини від 20.11.1989. Конвенцію ратифіковано Постановою ВР від 27.02.1991 № 789-XII.

4. Корнієнко М.В. Практика Європейського суду з прав людини як джерело адміністративного права (на прикладі рішення суду). *Практика Європейського суду з прав людини як джерело національного права: матеріали круглого столу* (м. Дніпро, 24 листоп. 2017 р.) / уклад.: А.М. Кучук; О.О. Орлова. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. С. 24–26.

5. Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25.01.1996. Конвенцію ратифіковано Постановою ВР від 03.08.2006 № 69-V.

6. Всесвітня декларація про забезпечення виживання, захисту та розвитку дітей від 30.09.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_075.

7. Гурковська К.А. Щодо питань адаптації норм кодексу України про адміністративні правопорушення відповідно до положень Стамбульської конвенції. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2024. Серія ПРАВО. Випуск 86: частина 5. С. 435–440.

8. Система захисту дітей від жорстокого поводження: навчально-методичний посібник / за ред.: К.Б. Левченко, І.М. Трубавіної. К.: Держсоцслужба, 2005. 396 с.

9. Герасимчук С. Нормативно-правовий захист дитини від насильства. *JURNALUL JURIDIC NATIONAL: TEORIE SI PRACTICA. Національний журнал: теорія і практика. NATIONAL LAW JOURNAL: THEORY AND PRACTICE. IUNIE*. 2017. С. 90–92.

КОСТОВСЬКА К.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права та
поліцейської діяльності

(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ НА МІЖНАРОДНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ

Збройні конфлікти, що охоплюють як міжнародну спільноту, так і території окремих держав, призводять до глибоких гуманітарних криз, передусім для дітей як особливо незахищеної соціальної групи. В умовах воєнних дій, окупації та порушення суверенітету держав дитинство часто супроводжується втратою базових прав – на життя, безпеку, освіту, охорону здоров'я, сімейне середовище та психоемоційний розвиток. Приклади сучасної російсько-української війни наочно демонструють глибину гуманітарної кризи: за офіційними даними ООН, станом на травень

2024 року загинуло понад 2000 дітей, а ще більше постраждали фізично, психологічно або зазнали інших форм насильства.

Такі порушення мають системний характер. Масове переміщення, втрата доступу до медичної допомоги, освіти та соціального захисту унеможливають повноцінний розвиток дитини. Дослідження вказують на поширення психологічних розладів, зокрема порушень сну, тривожних станів, посттравматичного стресового розладу та нав'язливих спогадів у значної частини підлітків, які проживають у зонах бойових дій [1, С. 68].

Міжнародна спільнота розробила ґрунтовну правову базу для захисту цивільного населення в умовах збройних конфліктів, зокрема дітей. Серед ключових актів – Женевські конвенції 1949 року та Додаткові протоколи до них (1977), Конвенція про права дитини (1989) і Факультативний протокол щодо участі дітей у збройних конфліктах (2000), Конвенція МОП №182 про найгірші форми дитячої праці (1999), Римський статут Міжнародного кримінального суду (2002), а також відповідні резолюції Ради Безпеки ООН. Однак, попри наявність міжнародно-правових стандартів, їх ефективне впровадження залишається викликом: права мільйонів дітей систематично порушуються.

В умовах збройного конфлікту національне законодавство відіграє ключову роль у конкретизації міжнародних норм. В Україні захист дітей у воєнний час забезпечується Кодексом цивільного захисту, Законами «Про правовий режим воєнного стану» та «Про охорону дитинства». Зокрема, стаття 1 останнього передбачає, що дитиною, постраждалою внаслідок воєнних дій, є особа, яка зазнала поранення, насильства, викрадення, примусового переміщення, або була залучена до незаконних збройних формувань. Крім того, важливим кроком стало ухвалення урядового плану реалізації Декларації про безпеку шкіл (2021), що передбачає комплекс заходів для забезпечення безперервної освіти та захисту освітнього середовища, актуалізованих у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ [2, с. 76]

Разом з тим, діти, які живуть в умовах війни, але формально не підпадають під визначення «постраждалих», практично позбавлені соціально-економічної підтримки, окрім забезпечення безоплат-

ного гарячого харчування в закладах освіти. Така ситуація потребує системного перегляду державної політики з урахуванням гуманітарних стандартів та принципів сталого розвитку.

У цьому контексті заслуговують на окреме дослідження фундаментальні мультидисциплінарні підходи до захисту дітей під час збройних конфліктів. Філософія прав людини акцентує на універсальності та непорушності прав дитини, зокрема в екстремальних умовах. Війна не повинна скасовувати права на життя, гідність, освіту, розвиток та свободу від насильства. Гуманістичний підхід передбачає також збереження цілісності особистості дитини, її морального й психоемоційного ядра, навіть в умовах катастрофи. У фокусі етики відповідальності – обов'язок держави й міжнародної спільноти забезпечити не лише фізичний захист, але й повноцінне відновлення умов для розвитку дитини після пережитого [3, С. 79].

Медичні аспекти війни включають широкий спектр проблем – від фізичних травм, контузій, інвалідності до хронічних захворювань, які не лікуються через відсутність доступу до систем охорони здоров'я. Особливої уваги потребує психологічна підтримка: діти, які стали свідками насильства або втратили близьких, часто стикаються з глибокими психічними розладами, що можуть супроводжувати їх усе життя. Руйнування інфраструктури, відсутність лікарень і спеціалізованої медичної допомоги ще більше поглиблюють гуманітарну кризу.

Таким чином, у цій складній і багатогранній ситуації міждисциплінарний підхід – із залученням правознавства, філософії, медицини, соціології – є ключовим для розробки дієвих механізмів захисту дітей. Лише інтеграція міжнародних стандартів, ефективного національного законодавства та гуманітарної відповідальності може забезпечити реальний захист найуразливіших – тих, хто є майбутнім кожного суспільства.

1. Коваль І. Захист прав та законних інтересів дітей під час війни в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Юридичні науки». 2023. Т. 10. № 2 (38). С. 66–71.

2. Кузнецова М.Ю. Особливості соціального захисту дітей під час воєнного стану на території України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 9/2024. С. 75–79.

3. Наливайко Л. Р. Правовий статус дитини, яка постраждала від війни. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 4. С. 77–81.

ЛУКАЩУК Ю.,
доктор філософії
у галузі комп'ютерних наук,
асистент кафедри
автоматизованих систем управління
(Національний університет
«Львівська політехніка»)

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК БЕЗПЕКИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ

У сучасному світі стрімкої урбанізації, глобалізації та цифрової трансформації актуальним є переосмислення підходів до забезпечення безпеки життєвого простору – середовища, в якому реалізуються базові потреби людини, включаючи проживання, навчання, комунікацію та особистісний розвиток. У цьому контексті хмарні технології виступають не лише як інструмент оптимізації інформаційних потоків, а й як важливий засіб інтеграції, моніторингу та управління критично важливими процесами, що впливають на якість та безпечність повсякденного існування людини.

Життєвий простір розглядається як багатокомпонентне середовище, що охоплює фізичну, соціальну, цифрову й екологічну складові. Забезпечення його стабільності та безпеки потребує комплексного підходу, у якому хмарні обчислення виступають як технологічна основа для впровадження інноваційних рішень на різних рівнях – від індивідуального до громадського.

Однією з ключових функцій хмарних рішень є забезпечення можливості обробки великих обсягів даних у реальному часі, що дозволяє інтегрувати інформацію з різних джерел для оперативного прийняття рішень. У контексті управління життєвим простором це відкриває нові можливості для реагування на потенційні загрози як природного, так і техногенного характеру [1].

Використання систем відеоспостереження, сенсорних мереж, систем контролю якості повітря, рівня шуму, водопостачання та інших параметрів, інтегрованих у хмарні платформи, сприяє створенню адаптивного середовища, що реагує на зміни в режимі реального часу. Це особливо важливо в урбаністичних середовищах із високим рівнем щільності населення, де навіть незначні збої можуть мати масштабні соціальні наслідки [2].

Оскільки життєвий простір дедалі більше включає цифрові компоненти (електронне урядування, онлайн-освіта, цифрова охорона здоров'я тощо), постає питання інформаційної безпеки. Хмарні технології дозволяють реалізувати складні стратегії захисту даних: від шифрування та токенизації до використання багаторівневої автентифікації й резервного копіювання. Це мінімізує ризики витоку інформації, зловмисного втручання або втрати важливих даних, що є критичним як для індивідуального користувача, так і для функціонування громад.

Особливого значення це набуває у сфері освіти, де хмарні платформи слугують базою для управління освітнім процесом, збереження академічної інформації, спілкування учасників навчання та організації дистанційного доступу до знань.

Освітній компонент життєвого простору є особливо чутливим до викликів безпеки – як фізичної, так і цифрової. Хмарні технології дозволяють реалізувати системи автоматизованого контролю доступу, відеонагляду, моніторингу емоційного стану здобувачів освіти, що може бути корисним для попередження булінгу або асоціальної поведінки [2]. Крім того, на їх основі створюються інтерактивні освітні платформи, що формують у здобувачів освіти практичні навички реагування на надзвичайні ситуації, обізнаність щодо питань громадянської та інформаційної безпеки.

У концепції «розумного міста» хмарні технології сприяють ефективному управлінню ресурсами – від електроенергії до логістики – та знижують навантаження на інфраструктуру. Це дозволяє створити стійкі до зовнішніх впливів екосистеми, які адаптуються до соціальних змін і природних умов, забезпечуючи комфортне й безпечне середовище для життя.

Також хмарні технології використовуються для моделювання сценаріїв розвитку територій, управління мобільністю населення, планування зелених зон і оцінки ризиків для здоров'я, що прямо впливає на якість життєвого простору [1].

Інтеграція хмарних сервісів у системи цивільного захисту забезпечує можливість створення мережевих структур для виявлення, аналізу та оперативного інформування населення про потенційні загрози. Це охоплює як локальні події (пожежі, витоки газу, аварії), так і глобальні катастрофи (землетруси, повені, епідемії), а в умовах воєнного стану – також ракетні удари, диверсії та інші загрози.

Таким чином, хмарні технології стають важливим елементом архітектури безпеки життєвого простору. Вони не лише забезпечують ефективність інформаційних процесів, а й створюють можливості для прогнозування, адаптації та сталого розвитку соціального середовища. У сфері освіти, міського управління, безпеки та охорони здоров'я хмарні рішення сприяють підвищенню рівня безпеки, оптимізації ресурсів та формуванню інклюзивного простору, зорієнтованого на потреби людини. В умовах війни це особливо важливо, адже забезпечення безперервності освітніх процесів, управління міськими службами та охорони здоров'я потребує надійних і гнучких технологічних рішень, які допомагають протистояти новим викликам і загрозам.

Інтеграція хмарних технологій у стратегії безпеки та сталого розвитку життєвого простору є ключовим фактором у створенні розумних, безпечних та екологічно стійких міст. Це вимагає комплексного підходу, що включає в себе технологічні інновації, ефективне управління ресурсами та активну участь громадськості. Реалізація таких стратегій сприятиме

підвищенню якості життя мешканців та забезпеченню сталого розвитку міського середовища.

1. Perera C., Qin Y., Estrella J.C., Reiff-Marganiec S., Vasilakos A.V. (2017). Fog Computing for Sustainable Smart Cities: A Survey. arXiv:1703.07079.

2. Trigyn Technologies (2023). The Role of Cloud in Smart Cities and IoT Solutions. URL: <https://www.trigyn.com/insights/how-cloud-powers-smart-cities-and-iot-solutions>.

ПОЦЮРКО О.,

кандидат філософських наук, доцент,
кафедра соціальних дисциплін
(*Львівський державний університет
внутрішніх справ*)

ПОЦЮРКО М.,

кандидат філософських наук, доцент,
кафедра гуманітарних дисциплін
(*Львівський державний університет
фізичної культури імені Івана Боберського*)

ПРОСВІТНИЦЬКО-ПРОФІЛАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ОФІЦЕРІВ СЛУЖБИ ОСВІТНЬОЇ БЕЗПЕКИ: ЗАВДАННЯ ТА ВИКЛИКИ

Скільки існує людство, стільки воно з метою прогресу та збереження удосконалюється, здобуває нові знання та навички. По сьогоднішній день в кожній державі значну роль відіграє процес та результат здобуття освіти. Ключовою метою останнього є передання здобутих та отримання нових знань та навичок, які могли би покращити життя суспільства. Тому, усі навчальні заклади починаючи від школи і завершуючи різними науковими установами мають не просту

місію, яка полягає у переданні знань та досвіду, їх примноженні та удосконаленні, молодому поколінню. Це законмірний процес зміни поколінь.

Patriae decori civibus educandis – освічені громадяни є окрасою батьківщини. Саме таке гасло викарбовано на фронтоні головного корпусу Львівського національного університету імені Івана Франка. Воно підкреслює значущість освіти (освічених громадян) для розвитку держави та суспільства.

Зважаючи на воєнні дії і не тільки українська освіта сьогодні є у вкрай важкому стані. Окрім повітряних тривог які постійно перешкоджають освітньому процесу, здобувачі освіти піддаються значному впливу соціальних мереж, боулінгу, домашньому насильству тощо. Зважаючи на згадані фактори у школярів та студентів зростає напруга, частіше проявляються психологічні та психічні розлади.

Відповідно до статистичних даних «щорічно близько 5 тисяч неповнолітніх стають жертвами злочинних посягань, в тому числі й з боку батьків або осіб, що їх замінюють чи займаються вихованням (з них 400 гинуть, 2 тисячі одержують тілесні ушкодження); реєструється понад 5 тисяч сексуальних злочинів, що включають розтлінні дії дорослих осіб стосовно малолітніх дітей, сягає тисячі кількості зґвалтувань; рятуючись від жорстокого поводження, щорічно закінчують життя самогубством приблизно 700 дітей і підлітків, а півтори тисячі залишають сім'ї» [2, с. 92].

В соціальних мережах часто з'являються повідомлення про вербування представниками країни агресора в тій чи іншій області молодих людей для здійснення злочинів. Також є чимало контенту про знущання педагогів чи однокласників (одногрупників) над здобувачем освіти.

Зважаючи на нові правила та вимоги навчального процесу, змінив в освітньому законодавстві, виникла потреба нових підходів до створення безпечного освітнього середовища.

Вочевидь виходячи з без пекової ситуації яка склалася в освітньому, зокрема шкільному середовищі діяльності ювенальної превенції вже не достатньо.

Для покращення безпечного освітнього середовища у школі в рамках міністерства внутрішніх справ було створено підрозділ поліцейських «Служба освітньої безпеки». Вони відповідають за забезпечення безпечного середовища у закладі освіти.

Відповідно до «Посадової інструкції спеціаліста з безпеки в освітньому середовищі» до компетенції офіцера СОБ входить ужиття комплексу безпекових заходів, спрямованих на забезпечення безпеки в закладі освіти, запобігання та припинення правопорушень стосовно учасників освітнього процесу, взаємодію з ними з цих питань» [3].

Для створення максимально безпечного освітнього середовища офіцер служби освітньої безпеки мав би щонайкраще інтегруватися в освітнє середовище по місцю несення служби. Йому треба налагодити стосунки з усіма учасниками освітнього процесу, і особливо з дітьми. Останні сьогодні є дуже вразливі, часто потребують спілкування, підтримки, прикладу гідної поведінки тощо. Офіцер служби освітньої безпеки мав би бути добрим психологом, мати педагогічні здібності, звісно комунікабельним і щонайважливіше в освітньому процесі моральним авторитетом. Особливо сьогодні діти шукають приклад, на кого вони могли б рівнятися.

Основним способом для створення безпечного освітнього середовища є проведення офіцером служби освітньої безпеки інтерактивних просвітницько-профілактичних та патріотичних занять в навчальному закладі. Тісна співпраця з навчальним закладом сприятиме: створенню безпечного середовища, зменшенню злочинності, кращому партнерству між навчальним закладом та поліцією, формуванню позитивного сприйняття поліції громадою, захисту вразливої категорії здобувачів освіти від віктимізації та вимагань, створенню позитивної моделі для наслідування» [1, с. 6].

При потребі, крім психологічної допомоги, офіцер служби освітньої безпеки може надати першу медичну допомогу, правову консультацію, зорієнтувати учасників освітнього процесу як діяти в ситуації коли зникла дитина чи втрачається зв'язок з батьками.

Ускладнює роботу офіцера служби освітньої безпеки й те, що він має відношення до здобувачів освіти різних вікових категорій, від маленьких дітей які більше потребують комунікації в ігровій формі до підлітків, старшокласників, в яких зростає прагнення до самовираження.

Видається, окремо треба виділити загальну проблему для українського суспільства, а саме брак правової свідомості та культури. В громадян з часом виникає відчуття безкарності та всездозволеності. Поліцейський офіцера служби освітньої безпеки, здійснюючи просвітницько-профілактичну діяльність та демонструючи власний приклад може посприяти утвердженню в учасників освітнього процесу розуміння значущості дотримання принципу верховенства права у суспільстві та державі.

1. Журавель Т., Новохатня Т., Шмалько А. Методичні рекомендації щодо проведення просвітницько-профілактичних занять з учнями 1-11 класів за програмою «школа і поліція». Київ: МОНУ, НПУ, 2016. 196 с.

2. Котловий С. Інтерактивні форми просвітницько-профілактичної роботи соціального педагога в школі. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2019. Вип. 3. С. 91–96.

3. Посадові інструкції спеціаліста з безпеки в освітньому середовищі. URL.: <https://volg-osvita.gov.ua/posadova-instrukciya-specialista-z-bezpeki-v-osvitnomu-seredovischi-09-57-46-12-01-2024/>

ПРОЦЬ І.,

кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри
адміністративно-правових дисциплін
Навчально-наукового інституту
права та правоохоронної діяльності
*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

РОСЯК С.,

здобувачка вищої освіти
Навчально-наукового інституту
права та правоохоронної діяльності
*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВ ДИТИНИ
В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОВАДЖЕННІ:
СТАНДАРТИ КОНВЕНЦІЇ ПРО ПРАВА ДИТИНИ**

Права дитини як учасника адміністративних правовідносин не завжди отримують належної уваги з боку державних органів. Незважаючи на визнання дитини суб'єктом права, її участь в адміністративному провадженні часто залишається формальною. Водночас, Конвенція ООН про права дитини (1989) встановлює чіткі стандарти, які мають бути впроваджені в національних правових системах. Це стосується, зокрема, процесуальних гарантій: права бути почутим, права на представництво, права на захист, а також врахування найкращих інтересів дитини.

В Україні дитина часто фігурує у справах стосовно адміністративних правопорушень, втечі з дому, порушення правил дорожнього руху тощо. У цих випадках її права мають бути гарантовані не лише на рівні закону, а й процесуально. Однак, аналіз чинного законодавства, зокрема Кодексу про

адміністративні правопорушення, Закону України «Про органи та служби у справах дітей», та Кодексу адміністративного судочинства, виявляє низку недоліків – не визначено повний обсяг процесуальних прав дитини в адміністративному провадженні; спеціальні процедури для участі дітей не передбачені; непослідовна практика врахування думки дитини.

Участь дитини в адміністративних провадженнях є важливим аспектом забезпечення її прав у демократичному суспільстві. У цьому контексті основними орієнтирами для держав є положення Конвенції ООН про права дитини, зокрема статті 12 та 3, а також відповідні Загальні коментарі Комітету ООН з прав дитини – № 12 (2009) та № 14 (2013). Ці документи мають доктринальний та правовий характер і слугують авторитетним джерелом для тлумачення норм міжнародного права, що підлягають імплементації в національних правових системах.

У ст. 12 Конвенції ООН про права дитини зазначається: «Держави-учасниці забезпечують дитині, здатній сформулювати власні погляди, право вільно висловлювати ці погляди з усіх питань, що торкаються дитини, причому поглядам дитини приділяється належна увага згідно з її віком і зрілістю. З цією метою дитині, зокрема, надається можливість бути заслуханою в ході будь-якого судового чи адміністративного розгляду, що торкається дитини, безпосередньо або через представника чи відповідний орган у порядку, передбаченому процесуальними нормами національного законодавства» [1].

Це право визнається одним з фундаментальних процесуальних прав дитини та охоплює всі процеси, які прямо чи опосередковано впливають на її інтереси, включаючи адміністративні. У Загальному коментарі Комітету ООН з прав дитини № 12 (2009) наголошується, що право дитини бути почутою не обов'язково має бути декларативним – держави повинні створити ефективні механізми для реалізації цього права. Зокрема, пункт 32 Коментаря прямо вказує на те, що право висловлювати думку поширюється на всі адміністративні

процеси, зокрема у сферах освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення, а також міграції, опіки та житлових питань [2].

Ключовим також є положення пункту 34, судові процеси мають бути доступними та відповідними для дитини. Особливу увагу слід приділяти наданню та поширенню інформації, зручної для дітей, належній підтримці самозахисту. Право бути почутим, як наголошує Комітет, є не лише правом, а й правилом належної правової процедури [2].

Ст. 3 Конвенції ООН про права дитини містить положення: «В усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини» [1]. Не менш актуальним у контексті адміністративного провадження є Загальний коментар № 14, який пояснює значення та застосування принципу найкращих інтересів дитини, закріпленого у статті 3 Конвенції. У пунктах 14–15 підкреслюється, що під час вирішення будь-якого питання в адміністративній сфері органи влади повинні активно враховувати вплив рішення на дитину. Така оцінка повинна бути не загальною, а індивідуальною, відповідно до її особистих обставин, віку, розвитку, потреб та поглядів (пункти 32–33). Згідно з пунктами 85–87, процес прийняття рішень повинен включати етап визначення та оцінки найкращих інтересів дитини, а також зобов'язання документувати, як ці інтереси були враховані, включаючи обґрунтоване рішення [3].

У коментарі п. 43 також зазначили про взаємозв'язок статей 12 і 3 Конвенції: «Оцінка найкращих інтересів дитини повинна передбачати повагу до права дитини вільно висловлювати власні погляди і надання належного значення висловленим поглядам в усіх питаннях, які стосуються такої дитини. Цей аспект чітко визначений в Загальному коментарі №12 Комітету, в якому також висвітлюється питання нерозривних зв'язків між пунктом 1 статті 3 та статтею 12. Ці дві статті доповнюють одна іншу: перша призначена для забезпечення реалізації концепції найкращих

інтересів, а в другій наводиться методологія заслуховування поглядів дитини або дітей та врахування цих поглядів в усіх питаннях, які стосуються дитини, зокрема в процесі оцінки його/її найкращих інтересів...» [3].

В українському законодавстві процесуальні права дитини в адміністративному провадженні врегульовані фрагментарно. Кодекс адміністративного судочинства України (КАСУ) дозволяє участь дитини як позивача або відповідача в адміністративних справах (наприклад, щодо соціального забезпечення), але не містить окремих норм щодо деталей провадження за участю дитини. Закон України «Про органи та служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» вказує на їхню участь у справах за участю дітей, але не встановлює процесуальних гарантій для самої дитини. Закони «Про освіту», «Про запобігання та припинення домашнього насильства» та «Про соціальні послуги» містять лише поодинокі згадки про дитину як учасника адміністративного провадження без процесуальних деталей.

Отже, відсутність нормативного закріплення процесуального статусу дитини як повноправного учасника адміністративного провадження, формальне застосування принципу врахування найкращих інтересів дитини (критерії оцінки таких інтересів не розкриваються), а також відсутність єдиного підходу до забезпечення участі дитини в розгляді справи є ключовими проблемами в сучасних судових процесах.

1. Генеральна Асамблея ООН (1989), Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

2. Комітет ООН з прав дитини (2009), Всеосяжний коментар № 12 (2009): Право дитини бути заслуханою, CRC/C/GC/12, 1 липня 2009 року URL: Microsoft Word - CRC-C-GC-12 advance unedited for distribution.doc

3. Комітет ООН з прав дитини (2013), Комплексний коментар № 14 (2013) про право дітей брати до уваги їхні основні інтереси (перш за все) як основний розгляд (стаття 3(1)), CRC/C/GC/14, 29 травня 2013 року. URL: <https://www.refworld.org/sites/default/files/attachments/64e4da0e4.pdf>

ПРЯХІНА Н.,

кандидат психологічних наук, доцент
*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

СТЕФАНИШИН М.,

курсантка
*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРИНЦИПИ ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ОПЕРАТОРІВ СЛУЖБИ 102 З НЕПОВНОЛІТНІМИ АБОНЕНТАМИ В УМОВАХ СТРЕСУ

Успіх комунікативної взаємодії оператора служби 102 з неповнолітніми абонентами забезпечується із врахуванням вікових, емоційних та когнітивних особливостей дітей та підлітків, а також використання професійної емпатії як ресурсу саморегуляції та емоційної витримки працівника.

Найефективніше виконують свої професійні обов'язки не ті оператори, які «нічого не відчують», а ті, хто володіють навичками управління власними емоціями з повагою до себе та абонента. Використання професійної емпатії дозволяє підтримувати співпереживання без емоційного виснаження.

Ключові принципи яких варто дотримуватись під час комунікативного контакту з неповнолітніми: урахування вікових особливостей мислення та мовлення; доброзичливий, спокійний та впевнений тон, який дає можливість створення відчуття безпеки, контрольованості ситуації; використання простих слів та уповільненого темпу мовлення; заохочення, емоційна підтримка, повторення ключових фраз.

Необхідно враховувати також що молодший шкільний вік (6–12 років) характеризується стабільнішою емоційною сферою, для цього вікового періоду притаманне прагнення до моралі,

потреба в оцінці дорослого. Важливо під час спілкування дозволити відволікатися й повертати увагу до головного. У підлітковому віці (12–16 років) активується критичне мислення, потреба в повазі, відбувається відторгнення наказового тону, актуалізується потреба в аргументації та діалозі.

Дуже важливим питанням є використання професійної емпатії як здатності співпереживати людині, зберігаючи при цьому психологічну дистанцію. Слід відрізнити її від особистої залученості та навчитися використовувати правильно.

Правила для професійної емпатії:

1. *Співпереживай але не «проживай».* Під час демонстрації співчуття необхідно залишатися в ролі помічника, а не «емоційного родича». Усвідомлення меж своєї відповідальності. Оператор повинен бути у цьому випадку не рятувальником, а посередником допомоги Його завдання – прийняти дзвінок, зібрати дані, направити допомогу.

2. *Слухай уважно – але не «втягуйся».* «Професійна роль» тут має виступати як захисний механізм. Потрібно спілкуватись як фахівець, а не як «мама/тато/друг»; включати «режим функції»: слухаю → ставлю питання → фіксую → дію. Це спосіб зберегти себе для тривалої ефективної роботи. Усвідомлено будуй фокус уваги: «Я чую біль, але це не мій біль.» Уникай «переносу»: не уявляй свою дитину або себе в цій ситуації.

3. *Використовуй під час розмови контроль власного дихання та міміки.* Навіть у стресових історіях – важливо внутрішньо зберігати спокій: стійке дихання, рівний голос, м'яка, але нейтральна міміка. Це автоматично знижує емоційну залученість.

4. *Використовуй внутрішній «психологічний бар'єр».* Уяви візуально, що між тобою і співрозмовником є захисне скло, через яке ти бачиш і чуєш, але не пропускаєш емоції в себе.

5. *Ритуали завершення розмови.* Після особливо емоційного дзвінка – 30–60 секунд «виходу з ролі»: встати,

зробити кілька кроків, змінити фокус уваги (на звук, світло, дотик); попити води, подивитися у вікно, зробити глибокий видих.

Якщо у оператора служби 102 в наслідок спілкування з неповнолітніми абонентами часто з'являється ототожнення з власною дитиною – це сигнал, що ресурс знижується. Необхідно регулярно поповнювати свій внутрішній резерв: сон, спокій, підтримка, хобі. Якщо емоції «не відпускають» – звернутись до фахового психолога, не допускаючи виникнення кризового стану.

Професійна емпатія є критично важливою навичкою для операторів служби 102, особливо у випадках роботи з дітьми та підлітками. Усвідомлене застосування професійної емпатії, опора на роль фахівця та використання технік саморегуляції забезпечують як ефективну допомогу абонентам, так і збереження психоемоційного ресурсу самих операторів.

1. Комунікативні аспекти професійного навчання операторів служби «102». *Актуальні проблеми підготовки фахівців правоохоронних органів: матеріали наук.-практ. конф.* (Харків, 7 квітня 2017 р.) / Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 212–214. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/07_04_2017/pdf/41.pdf

2. Погоріла А. В. Формування професійної емпатії майбутніх рятувальників: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 240 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/7005/1/dis.docx.pdf>

САМЧЕНКО М.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри

адміністративного права та

поліцейської діяльності ННПФКП

(Львівський державний університет

внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Останнім часом питання щодо запобігання та протидії домашньому насильству доволі часто піднімаються в контексті діяльності європейських правозахисних та громадських організацій, правоохоронних структур, наукових установ. Актуальність цього питання, активізація діяльності державних та громадських інститутів зумовлена передусім тим, що насильство є однією з найбільш розповсюджених форм порушення прав людини, а домашнє насильство – це найпоширеніше і найбільш складне для протидії явище [1, с. 131].

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» Національна поліція України в особі її уповноважених органів та підрозділів є категорією суб'єктів, які називають «іншими органами та установами, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству» [2].

Запобігання домашньому насильству – система заходів, що здійснюють органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, а також громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на:

– підвищення рівня обізнаності суспільства щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства;

- формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки в приватних стосунках, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед до постраждалих дітей;

- викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються [2].

Зазначене повноваження більш конкретизовано в Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [2]. Так, до повноважень уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству належать:

- виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них;

- прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, зокрема розгляд повідомлень, що надійшли до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, ужиття заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків у

порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спільно з Національною поліцією України;

- інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи й соціальні послуги, якими вони можуть скористатися;

- винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників;

- взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством;

- здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству впродовж строку їх дії;

- анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством;

- взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, відповідно до статті 15 Закону;

- звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству [3].

На думку Довгунь К.В., уповноважені представники поліції можуть протидіяти аналізованому негативному соціальному вищу шляхом його попередження, припинення, здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності щодо кривдників, ухвалення термінових заборонних приписів, шляхом складання протоколів про адміністративні правопорушення, застосовуючи при цьому засоби адміністративного примусу відповідно до законодавства [4, с. 107].

На думку Хатнюк Ю.А, Мороз О.Б, до уповноважених підрозділів органів Національної поліції щодо запобігання та протидії домашньому насильству можна віднести:

- дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громади;

- поліцейських ювенальної превенції;

- підрозділи патрульної поліції та групи реагування патрульної поліції;

- підрозділи слідства та дізнання;

- сектори протидії домашньому насильству та мобільні групи реагування на факти вчинення домашнього насильства [5, с. 517].

На підставі викладено, варто дійти висновку, що органи Національна поліція України є особливим суб'єктом протидії домашньому насильству. Їх місце в системі суб'єктів протидії домашньому насильству обумовлюється наступним, і як стверджує Бакаїм М.: 1) протидія та запобігання протидії домашньому насильству, виявлення його причин та наслідків, вжиття заходів щодо їх усунення Законом України «Про Національну поліцію» віднесено до основних повноважень органів поліції; 2) органи Національної поліції відповідно до КУпАП визнані суб'єктом, які здійснюють заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення, внаслідок чого саме на цей орган має покладатися відповідальність за своєчасне виявлення та попередження адміністративних правопорушень, усунення їх негативних наслідків; 3) розгалужена система органів Національної поліції найбільш належна до суспільства, що сприяє реалізації наступні форми запобіжних заходів проти домашнього насильства: первинні, вторинні та третинні; 4) органи Національної поліції володіють широкою системою державно-владних повноважень (взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи; анулювання дозволу на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів у власників у разі вчинення ними гендерно обумовленого насильства, а також вилучення зброї та боєприпаси у порядку, визначеному законодавством тощо); 5) діяльність органів Національної поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства, що створює сприятливі умови для своєчасного надходження та реагування на факти вчинення домашнього насильства; 6) Національна поліція, будучи центральним органом виконавчої влади, якраз і забезпечує реалізацію державної політики у сфері забез-

печення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, у тому числі щодо державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству [6, с. 154].

1. Голуб М.В. Деякі напрями роботи Національної поліції з попередження та протидії випадкам домашнього насильства. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 1. 2020. С. 130–133.

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 5. Ст. 35.

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Редакція від 06.02.2023. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.

4. Довгунь К.В. Адміністративно-правові засади діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2021. 202 с.

5. Хатнюк Ю.А., Мороз О.Б. Роль органів національної поліції в запобіганні та протидії домашньому насильству. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2023. Серія ПРАВО. Випуск 80: частина 1. С. 513–521.

6. Бакаїм М.В. Національна поліція України як суб'єкт запобігання та протидії домашньому насильству. *Європейські перспективи*. № 2. 2020. С. 150–154.

СИЙМОВСЬКИЙ Р.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного права
та поліцейської діяльності
*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Соціальний захист дітей є пріоритетним напрямом державної політики, особливо в умовах воєнного стану, коли значна частина дитячого населення опиняється в зоні підвищеного ризику соціального неблагополуччя. У сучасних реаліях зростає потреба в ефективному адміністративно-правовому механізмі, здатному реагувати на нові виклики, забезпечуючи стабільність, доступність і дієвість соціального захисту дітей. Трансформаційні процеси в державному управлінні, адаптація до європейських стандартів, а також необхідність гармонізації нормативної бази – першочергові виклики публічних правових процесів.

Україна з моменту проголошення незалежності досягла значного прогресу в розбудові адміністративно-правового механізму соціального захисту дітей, однак цей процес супроводжувався численними викликами, зумовленими як внутрішніми трансформаціями, так і зовнішніми загрозами. Створено систему нормативно-правового регулювання, механізми реалізації державної політики та мережу суб'єктів публічного адміністрування у відповідній сфері. Водночас спостерігається і низка недоліків. Поглиблений аналіз дозволив виявити ключові проблеми, серед яких: неузгодженість нормативно-правових джерел, відсутність єдиного понятійно-категоріального апарату, розмитість компетенцій органів публічного адміністрування,

брак комплексного підходу до регулювання сфери, необхідність перегляду структурно-функціональних елементів управлінської моделі, а також потреба в нормативному закріпленні інноваційних інструментів з урахуванням умов цифровізації, воєнного стану та нових соціальних реалій. Важливим завданням є адаптація правових механізмів до актуальних викликів, зокрема шляхом оновлення та уніфікації законодавства, оптимізації системи суб'єктів управління, а також впровадження дієвих моніторингових та контрольних інструментів. Зазначені проблеми стають більш очевидними в умовах дії правового режиму воєнного стану, коли зростає вразливість дітей, а деякі механізми соціального захисту виявляються неефективними або потребують суттєвого доопрацювання [1, с. 188].

З огляду на сучасні виклики, публічне адміністрування у сфері соціального захисту дітей має відповідати принципам законності, дотримання міжнародних стандартів і забезпечення реального доступу до соціальних прав. Предметом діяльності органів публічного адміністрування є упорядкування суспільних відносин, пов'язаних із наданням дітям соціальної підтримки, пільг, послуг, допомоги та спеціальних статусів. Специфіка такої діяльності визначається орієнтацією на захист прав дитини як найвразливішого суб'єкта, а формами реалізації виступають різноманітні організаційно-правові заходи, спрямовані на забезпечення нормальної життєдіяльності дітей. Адміністративно-правове регулювання в цій сфері охоплює не лише соціальну складову, а й суміжні сфери – охорону здоров'я, освіту, захист материнства і дитинства, підтримку сімей із дітьми та осіб зі особливими потребами [2, с. 51].

З урахуванням складності проблем, що постають перед державою, доцільним є впровадження інтегрованої моделі вдосконалення адміністративно-правового регулювання, що ґрунтується на трьох взаємопов'язаних блоках: науковому, нормотворчому та освітньому. Науковий блок відіграє ключову роль, оскільки саме завдяки науковим дослідженням можливо

здійснити глибинний аналіз наявних проблем, запропонувати обґрунтовані шляхи їх вирішення та сформувати фундамент для наступних етапів реформування. Нормотворчий блок забезпечує імплементацію наукових напрацювань у вигляді нормативних змін, а освітній блок – підвищення професійної компетентності суб'єктів публічного адміністрування та формування правової обізнаності серед отримувачів соціальних послуг. Нормотворчий блок також передбачає системне оновлення та гармонізацію законодавства з урахуванням сучасних викликів і міжнародних стандартів. Його метою є забезпечення чіткості, узгодженості та дієвості правових норм, що регламентують механізми соціального захисту дітей, зокрема в умовах воєнного стану. Акцент робиться на створенні ефективної нормативної бази, яка враховує потреби вразливих категорій дітей та передбачає дієві механізми реалізації й захисту їх прав.

Водночас, освітній блок зосереджений на підвищенні професійної компетентності суб'єктів державного управління у сфері соціального захисту. Він охоплює розробку та впровадження цільових навчальних програм, інтеграцію актуальних знань із права, соціології, психології та публічного адміністрування. Основна мета блоку – формування фахового середовища, здатного адекватно реагувати на соціальні ризики та забезпечувати якісне управління захисними процесами в інтересах дитини [3, с. 85].

Узагальнюючи викладене, слід констатувати, що ефективне реформування адміністративно-правового регулювання у сфері соціального захисту дітей вимагає системного підходу, заснованого на міждисциплінарному аналізі та інтеграції нормативних, концептуальних і функціональних аспектів. Формування комплексної платформи, орієнтованої на унаочнення та усунення прогалин і колізій, полегшення правозастосування в умовах надзвичайних викликів, а також врахування тенденцій цифровізації й децентралізації, створює підґрунтя для послідовного вдосконалення управлінських практик. Такий підхід дозволяє не лише підвищити результативність механізмів соціального захисту, а й забезпечити

адаптивність системи публічного адміністрування до сучасних соціальних трансформацій, що в підсумку сприятиме реальному зміцненню гарантій прав дитини в Україні.

1. Алмаші І. М. Співробітництво органів державної влади України і Управління Верховного комісара ООН у справах біженців: правові засади та напрями вдосконалення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Ужгород, 2023. Т. 2 № 76. С. 184–190.

2. Кантор Н.Ю. Соціальні цінності та цілі норм адміністративного права як ключові категорії цілепокладання в адміністративному праві. *Правова держава*. 2023. № 52. С. 48–54.

3. Карабін Т.О. Акти планування в адміністративно-процедурному законодавстві та питання (не)можливості їх урегулювання. *Проблеми законності*. 2023. Вип. 163. С. 80–92.

СІРОМСЬКА Г.,

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри соціальних дисциплін
(*Львівський державний університет
внутрішніх справ*)

ПОРУШЕННЯ ПРАВ НЕПОВНОЛІТНІХ ПІД ЧАС ЗАТРИМАННЯ: АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ЄСПЛ

Право на свободу та особисту недоторканність є одним із фундаментальних прав людини, гарантованих Європейською конвенцією з прав людини (ЄКПЛ). Особливого значення це право набуває у випадку неповнолітніх, які потребують посиленого правового захисту та гуманного ставлення з боку держави. У сучасних умовах, особливо в періоди збройних конфліктів, зростання кількості випадків затримання дітей у різних правових контекстах – від кримінального переслідування до адміністративних правопорушень і міграційних процедур – проблема

дотримання стандартів прав дитини під час обмеження її свободи стає предметом підвищеної уваги міжнародної спільноти. З огляду на активний розвиток правозахисної практики та інтеграції України до європейського правового простору, питання забезпечення дотримання положень статті 5 «Право на свободу та особисту недоторканність» ЄКПЛ у сфері ювенальної юстиції перетворюється на ключове завдання і вимагає посиленого контролю за дотриманням відповідних стандартів ЄКПЛ.

Захист прав неповнолітніх, як однієї з найуразливіших категорій, є пріоритетним напрямом у практиці ЄСПЛ щодо реалізації гарантій, передбачених статтею 5 ЄКПЛ. Так, стаття 5 ЄКПЛ допускає можливість законного затримання неповнолітніх лише за чітко визначених умов, передбачених пунктом (d) – з метою застосування наглядових заходів виховного характеру або допровадження до компетентного органу [1].

ЄСПЛ неодноразово наголошував, що позбавлення свободи дитини може застосовуватись лише як крайній захід, а умови такого тримання мають відповідати міжнародним стандартам. Водночас, національна система правосуддя має бути налаштована не на покарання, а на захист і виховання неповнолітнього, який вступив у конфлікт із законом [2, 3, 4].

Справа «*Boatman v. Belgium*» («*Буамар проти Бельгії*») 29 лютого 1988 р. – одне з перших пілотних рішень ЄСПЛ у сфері захисту неповнолітніх від незаконного позбавлення волі. 17-річного юнака затримували і неодноразово поміщали до в'язниці (через брак вільних місць у спеціалізованих установах для неповнолітніх) за відсутності обвинувачень у злочині. Формально ці затримання обґрунтовувалися потребою «виховного нагляду» не через конкретний злочин, а у зв'язку з анти-соціальною поведінкою та неодноразовими конфліктами з поліцією, зокрема дрібними правопорушеннями. У рішенні по цій справі ЄСПЛ дійшов висновку, що в'язниця не може вважатися належним місцем для застосування виховних або наглядових заходів щодо неповнолітніх. Суд визнав порушення статті 5

§1(d) Конвенції (неправомірне позбавлення свободи з виховною метою) та статті 5 §4 (відсутність ефективного механізму оскарження тримання під вартою) [4]. Це рішення започаткувало важливу судову практику, яка вимагає від держав: забезпечення юридичної визначеності в діях щодо позбавлення свободи, дотримання вимоги пропорційності, використання лише спеціалізованих установ для неповнолітніх та надання реальної можливості оскаржити затримання.

У справі «Ічин та інші проти України» (*Case of Ichin and others v. Ukraine*), ЄСПЛ зазначає, що право на свободу та особисту недоторканність є одним із ключових у демократичному суспільстві. У випадках позбавлення свободи дуже важливо дотримуватися принципу юридичної визначеності: закон повинен чітко формулювати умови, за яких можливе таке обмеження, а його застосування має бути передбачуваним для громадян. Суд підкреслює, що державні органи зобов'язані діяти виключно в межах національного законодавства. Особливо це стосується випадків, коли йдеться про неповнолітніх. У таких ситуаціях держава може втручатися в життя дитини лише з метою її виховання та захисту інтересів, використовуючи заходи, що є аналогами батьківської опіки [2].

ЄСПЛ наголошує, що у контексті затримання неповнолітніх поняття «наглядних заходів виховного характеру» не повинно обмежуватися лише шкільним навчанням. Воно має включати ширший спектр дій держави, спрямованих на виконання нею функцій, подібних до батьківських, з метою забезпечення добробуту та захисту інтересів дитини. Однак поміщення до приймальника-розподільника для неповнолітніх не є таким заходом, адже ці установи створені, насамперед, для тимчасової ізоляції, а не для виховання.

У справі, «Ічин та інші проти України», на думку ЄСПЛ, не було підтвердження, що утримання неповнолітніх у приймальнику-розподільнику для неповнолітніх мало виховну мету або супроводжувалося відповідною роботою. Тому таке позбавлення свободи

не відповідає передбаченим Конвенцією виняткам, які дозволяють обмеження цього права. Суд дійшов висновку, що затримання було неправомірним [2].

Одним із ключових напрямів практики ЄСПЛ є розгляд справ, що стосуються затримання дітей-мігрантів (у супроводі та без супроводу) після їхнього в'їзду на територію країни та з метою подальшого видворення. У своїй судовій практиці Суд виділив той факт, що міжнародні інституції, зокрема Рада Європи, заохочують Держави припинити застосовувати затримання до дітей-мігрантів [5, 6].

Розглядаючи скаргу за статтею 5 ЄКПЛ в контексті затримання дітей-мігрантів, Суд вперше надав вирішального значення врахуванню найкращих інтересів дитини у справі «Рахімі проти Греції» (*Rahimi v. Greece*), де було встановлено, що влада не врахувала найкращих інтересів дитини і не перевірила, чи було тримання під вартою крайнім заходом. Це поставило під сумнів добросовісність дій держави та призвело до визнання порушення пункту 1 статті 5 Конвенції щодо неповнолітнього [7].

У подібному ключі ЄСПЛ визнав порушення прав дітей у справі «Мустахі проти Франції» (*Moustahi v. France*), 2020 р., яких французька влада затримала разом із сторонньою дорослою особою, не перевіривши їхніх сімейних зв'язків, включивши імена дітей до наказу про вислання цієї особи, щоб забезпечити затримання неповнолітніх та подальше видворення з країни. ЄСПЛ зазначив, що такі дії держави були свавільними та несумісними з принципом найкращих інтересів дитини, оскільки органи влади не провели належної оцінки їхнього фактичного становища та не врахували потреб у відповідному захисті [8].

Таким чином, практика ЄСПЛ щодо затримання неповнолітніх чітко окреслює низку ключових стандартів, дотримання яких є обов'язковим для держав. Насамперед, затримання дитини допускається лише як винятковий захід і має бути максимально короткотривалим. Умови утримання повинні відповідати віковим і психологічним особливостям дитини. Кожній

дитині має бути гарантований повноцінний захист процесуальних прав: доступ до правової допомоги, участь законних представників, а також належне медичне й психологічне забезпечення. Важливим є також забезпечення права на швидкий і ефективний судовий перегляд законності затримання, як того вимагає стаття 5 § 4 ЄСПЛ.

Крім того, держава зобов'язана перед застосуванням затримання ретельно розглянути всі можливі альтернативи, які б забезпечували менше втручання в особисту свободу дитини. Всі ці стандарти мають застосовуватись з урахуванням принципу найкращих інтересів дитини, який є ключовим та має пріоритетне значення у будь-якому рішенні, що стосується неповнолітніх. Згідно з практикою ЄСПЛ, цей принцип не є декларативним, а вимагає від держав активних і конкретних дій, спрямованих на всебічний захист прав та добробуту дитини.

1. Європейська Конвенція з прав людини. Конвенцію ратифіковано Законом від 17.07.1997 № 475/97-ВР з поправками, внесеними відповідно до положень Протоколів № 11, 14 та 15, з Протоколами № 1, 4, 6, 7, 12, 13 та 16. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

2. Справа «Ічин та інші проти України» (Case of Ichin and others v. Ukraine) рішення у справі від 21 березня 2011 р., заяви № 28189/04 і № 28192/04. URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2023/03/30/20230330160510-93.pdf>

3. Справа «Свершов проти України» рішення у справі від 27 листопада 2008 р., заява № 35231/02 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_428#Text

4. Case of Bouamar v. Belgium рішення у справі від 29 лютого 1988 р., заява № 9106/80. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57445%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57445%22]})

5. Case of G.B. and others v. Turkey рішення у справі від 17 січня 2020 р., заява № 4633/15 URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-196612>

6. Case of M.H. and others v. Croatia рішення у справі від 4 квітня 2022 р., заяви № 15670/18, 43115/18. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-213213>.

7. Case of Rahimi v. Greece рішення у справі від 5 квітня 2011 р., заява № 8687/08. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-550>

8. Посібник із судової практики Європейської конвенції з прав людини. Права дитини. Оновлено 31 серпня 2024 року. URL: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_rights_of_the_child_ukr

СУКМАНОВСЬКА Л.,

кандидат юридичних наук, доцент
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

РЕПАН М.,

(Дніпровський державний університет
внутрішніх справ)

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНТЕРВ'ЮВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ДІТЕЙ, ЩО ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА¹

Останніми роками в нашій державі все більше приділяється увага питанням запобігання і протидії домашнього насильства як одного із болючих соціальних явищ. Ще до широкомасштабного вторгнення спостерігалась розгорнута інформаційна державно-соціальна кампанія, що стосувалась висвітлення проблематики протидії домашньому насильству, анонсування роботи спеціальних служб та установ, що надають

¹ Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише автору і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть за них нести відповідальність.

допомогу особам, постраждалим від домашнього насильства. Відбувається спільна діяльність державних та громадських структур із запобігання й протидії домашнього насильства, приділяється немала увага втілення у життя нових законодавчих норм, пов'язаних із реалізацією роботи із кривдниками, що учиняють домашнє насильство.

До протидії домашньому насильству залучається все більше державних та громадських інституцій. Провідним суб'єктом із запобігання та протидії домашньому насильству є Національна поліція, уповноважені підрозділи якої реагують, безпосередньо припиняють правопорушення, пов'язані із домашнім насильством, а також притягають кривдників до юридичної відповідальності за учинені протиправні діяння. Важливою складовою діяльності уповноважених підрозділів органів Національної поліції є робота із дітьми, що постраждали від домашнього насильства й дітьми-кривдниками.

Законом України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» внесено зміни до статті 269 КУпАП. Відповідно до них, у разі коли адміністративне правопорушення, передбачене статтею 173-2 КУпАП було учинене в присутності малолітньої або неповнолітньої особи, така особа також визнається потерпілою, незалежно від того чи було їй завдано шкоду цим правопорушенням й на неї поширюються права потерпілої особи [1].

Аналогічне пояснення знаходимо й у Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», де постраждалою дитиною законодавець вважає особу, що не досягла 18-річного віку та зазнала домашнього насилля у будь-якій формі або стала свідком (очевидцем) такого насилля [2].

Постраждала дитина наділена усіма правами постраждалої особи, реалізація яких повинна здійснюватись із забезпеченням врахування найкращих інтересів дитини, її вікових

особливостей, статі, стану здоров'я, фізичного й психічного розвитку. Закон передбачає на час подолання причин та наслідків домашнього насильства можливість влаштування дитини до родичів, сім'ї патронатного вихователя, центру соціально-психологічної реабілітації дітей, притулку для дітей, інших установ, де створені належні умови для проживання, виховання, навчання й реабілітації дитини, у випадку, коли постраждала від домашнього насильства дитина не може продовжувати проживати зі своїми батьками (законними представниками) [2].

Жорстоке ставлення до дитини та зневажання її інтересів набувають різних форм та різновидів, однак їхніми наслідками завжди виступають значна шкода здоров'ю, розвитку та соціалізації, загроза життю та здоров'ю дітей, та навіть смерть. Реалізація заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, учиненому дітьми та стосовно дітей, а також жорстокому поводженню щодо дітей відповідно до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, затвердженої Наказом МВС України № 1044 від 19.12.2017 р. здійснюється підрозділами ювенальної превенції Національної поліції України [3].

Аналізуючи основні повноваження підрозділів ювенальної превенції у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, варто звернути увагу на такі як: ужиття заходів щодо запобігання та припинення домашнього насильства щодо дітей; притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх у віці від 16 до 18 років, що учинили домашнє насильство; затримування дітей, залишених без нагляду, та тримання їх не більше ніж 8 годин у спеціально відведених для цього приміщеннях до передачі їх батькам (законним представникам) чи до влаштування їх до закладів згідно із законодавством; здійснення ознайомлювальних, попереджувальних та виховних бесід із дітьми та їхніми батьками (законними представниками) задля усунення причин та умов, що сприяли учиненню домашнього насильства; відвідування дітей, що опинилися в складних життєвих обставинах, за місцем їхнього

проживання спільно із представниками служби у справах дітей для перевірки умов проживання; здійснення виклику дітей, їхніх батьків (законних представників) в ході провадження у справі про домашнє насильство; долучення до корекційних та просвітницько-профілактичних програм дітей; повідомлення місцевим органам державної влади про батьків (законних представників), що вчиняють домашнє насильство, жорстоке поводження щодо дітей, не виконують обов'язки із їх виховання; ініціюють перед службами у справах дітей, відділами охорони здоров'я місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування можливість направлення дитини до відповідного закладу з приводу надання психологічної, медичної, іншої необхідної дитині допомоги; здійснення індивідуально-профілактичних заходів щодо дітей, схильних до вчинення домашнього насильства; реагування на факти домашнього насильства, вчиненого дітьми або стосовно дітей [3].

Виявивши випадок жорстокого поводження щодо дитини, поліцейський ювенальної превенції: приймає заяву або складає протокол прийняття усної заяви від дитини (якщо така дитина не досягла 16-річного віку – від батьків, законних представників дитини чи іншої дорослої особи, що не причетна до учинення насильницьких дій щодо дитини); складає рапорт про виявлений випадок насильства щодо дитини; уживає заходів із внесення інформації до журналу Єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події; при існуванні загрози життю чи здоров'ю дитини вживає заходів із термінового вилучення дитини з сім'ї (закладу) й подальшого влаштування дитини [4].

Звертаємо увагу на необхідності законодавчої регламентації володіння поліцейськими ювенальної превенції методами інтерв'ювання постраждалої дитини «Зелена кімната».

«Зелена кімната» є спеціально організованою системою заходів, метою якої є забезпечення законності, гуманності та ефективності кожного рішення щодо дитини, яка потрапила у конфлікт із законом або перебуває у контакті із законом. Опитуючи дитину, постраждалу від домашнього насильства або

жорстокого поводження, у такій кімнаті, є можливість запобігти повторній віктимізації та травмування психіки такої дитини у ході процесуальних й слідчих дій, із використанням спеціальних методик, створення комфортної психологічної атмосфери, із застосуванням спеціалізованого технічного обладнання, що дає можливість коректно вести відеозйомку процесуальних дій і використовувати відеозапис у подальшому в ході розслідування та розгляду справи в суді, без повторних допитів. Така робота організовується індивідуально щодо кожної постраждалої дитини із врахуванням її вікових, фізичних та психічних особливостей [5].

Важливим є спрямування державою зусиль на підвищення кваліфікації поліцейських, що виконують повноваження у сфері захисту прав постраждалих від домашнього насильства дітей. Такі поліцейські зобов'язані володіти методиками інтерв'ювання постраждалої дитини «Зелена кімната» в умовах, що мінімізують та не допускають повторної травматизації психіки дитини, з урахуванням її індивідуально-психологічних та психофізіологічних властивостей.

1. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 22.05.2024 № 3733-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3733-20#Text>

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

3. Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС України від 19.12.2017 № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>

4. Порядок забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі дітей, які постраждали від жорстокого поводження: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 585. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2020-%D0%BF#Text>

5. Методичні рекомендації щодо організації роботи з дітьми за методикою «Зелена кімната» для слідчих та ювенальних поліцейських. Київ, 2021. 48 с.

ТИЩЕНКО А.,
ад'юнкт кафедри
кримінального права та кримінології
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДОМАГАННЯ ДИТИНИ ДЛЯ СЕКСУАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ

Домагання дитини з метою вчинення щодо неї сексуальних дій є одним із найтяжчих злочинів проти дитини, що здатен завдати глибоких психічних та фізичних травм. Розвиток інформаційних технологій полегшив доступ злочинців до дітей, а це своєю чергою зробило grooming (систематичне готування дитини до сексуальних дій) однією з найбільш небезпечних форм сексуальної експлуатації. З огляду на транснаціональний характер цього явища (у тому числі через використання мережі інтернет), міжнародне правове регулювання відіграє неабияку роль у протидії такого роду злочинам.

Основними міжнародно-правовими документами, спрямованими на запобігання та боротьбу із такими протиправними діями, є Конвенція ООН про права дитини (1989), яка закріплює зобов'язання держав захищати дитину від усіх форм сексуальної експлуатації та сексуального насильства (ст. 34); Факультативний протокол до Конвенції ООН про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії (2000), що конкретизує види злочинів та вимагає їх криміналізації, а також Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального зловживання (Лансаротська конвенція, 2007). Ця конвенція [4] має своїм завданням запобіжні, захисні та кримінально-правові аспекти боротьби з усіма формами сексуальної експлуатації та сексуального насильства стосовно дітей та:

- передбачає відповідальність за навмисні домагання дитини для сексуальних цілей (grooming);
- зобов'язує криміналізувати використання інформаційно-комунікаційних технологій для встановлення контакту з дити-

ною з метою заняття діяльністю сексуального характеру з дитиною або з метою виготовлення дитячої порнографії;

– передбачає також захист жертв, міжнародну співпрацю, моніторинг виконання.

Оскільки в сучасних умовах домагання часто відбувається через соціальні мережі, месенджери, онлайн-ігри, Ланцаротська конвенція є першим міжнародно-правовим документом, в якому постало питання відповідальності за спробу встановити контакт із дитиною через інформаційно-комунікаційні технології з метою подальшого вчинення сексуальних дій щодо неї.

Міжнародні акти зобов'язують усіх держав-учасниць ввести у своє кримінальне законодавство окрему норму про відповідальність за домагання дитини, навіть якщо власне сексуальні дії щодо потерпілої дитини ще не були вчинені. Фактично, мова йде про криміналізацію готування чи замаху (попередньої злочинної діяльності).

Прикладом застосування такого роду кримінально-правових норм може слугувати справа, що розглядалась в Королівському суді Оксфорда, у якій 36-річний мешканець села Стентон-Гаркорт був засуджений за те, що в період з жовтня по грудень 2021 року, використовуючи TikTok, встановив контакт з двома непов'язаними між собою восьмирічними дівчатами. Він спонукав їх до участі в сексуально орієнтованій онлайн-активності. Після арешту в квітні 2022 року, поліція виявила на його телефоні відео з непристойними зображеннями дітей. Детектив з поліції, що була дотичною до цієї справи, зазначила, що зміст повідомлень і відео, знайдених на пристроях підсудного, були найгіршими, які вона коли-небудь бачила за 18 років служби¹.

У червні 2022 року підсудний визнав себе винним за кількома пунктами обвинувачення, включаючи три випадки виготовлення непристойних зображень дітей; два випадки спонукання дитини віком до 13 років до участі в сексуальній активності без проникнення.

¹ URL: https://www.bbc.co.uk/news/uk-england-oxfordshire-61750818?utm_source=chatgpt.com

Суд засудив його до чотирьох років позбавлення волі. Крім того, він отримав наказ про запобігання сексуальній шкоді на сім років і був внесений до реєстру сексуальних злочинців на невизначений термін¹.

Ця справа підкреслює серйозні ризики, пов'язані з використанням соціальних мереж дітьми, особливо таких платформ, як TikTok. Вона також демонструє необхідність посилення заходів безпеки та нагляду за онлайн-активністю дітей, а також важливість своєчасного реагування правоохоронних органів на повідомлення про можливі випадки грумінгу.

В Україні, на виконання цих конвенційних положень, Законом № 1256-IX від 18.02.2021 року [2] у Кримінальний кодекс України впроваджено статтю 156-1, яка встановлює кримінальну відповідальність за домагання дитини для сексуальних цілей [1]. Однак, ця новела, як видається поставила більше запитань, аніж дала відповідей². За час дії цієї норми в Україні вже також сформувалась судова практика, наділена певними тенденціями³. Також в Україні впроваджено Єдиний реєстр осіб, засуджених за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи [3]. Однак, ефективна кримі-

¹ URL: <https://www.itv.com/news/meridian/2022-06-10/man-jailed-for-sexual-offences-against-girls-he-groomed-on-tiktok?utm>

² Детальніше див.: Тищенко А.Д., Газдайка-Василишин І.Б. Особливості конструкції об'єктивної сторони складу злочину «Домагання дитини для сексуальних цілей». *Війна в Україні: зроблені висновки та незасвоєні уроки*: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (22–23 лютого 2024 року). Львів: ЛьвДУВС, 2024. 1084 с. С. 898–902; Тищенко А.Д. Характеристика об'єкта складу злочину «Домагання дитини для сексуальних цілей». *Захист прав дитини в умовах військової агресії*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 31 травня 2024 р.). Одеса: ОДУВС, 2024. 314 с. С. 286–290.

³ Детальніше див.: Тищенко А.Д. Судова практика в справах про домагання дитини для сексуальних цілей. *Європеїзація кримінального права України*: матеріали міжнародної наукової конференції (19 грудня 2024 року). Харків: Право, 2025. 426 с. С. 360–365.

нально-правова протидія діянням такого роду можлива лише за умови правильної та повної кваліфікації цих суспільно-небезпечних діянь; єдності судової практики застосування норм, закріплених статтею 156-1 КК України; та адекватного реагування органів кримінальної юстиції на усі виявлені факти грумінгу.

Як підсумок, зазначу, що повноцінна імплементація міжнародних норм є необхідною умовою як для захисту статевої недоторканості дітей, так і для створення національної системи допомоги потерпілим та реагування на випадки грумінгу. Міжнародно-правове регулювання лише формує рамки для національного законодавства, але ефективність боротьби з домаганнями дітей для сексуальних цілей залежить від практичного втілення відповідних вітчизняних правових норм. Для ефективної протидії злочинності у цій сфері необхідно не лише вдосконалити редакцію статті 156-1 КК України та виробити чіткі правила кваліфікації цього складу злочину, але й забезпечити навчання правоохоронців і суддів роботі з дітьми-потерпілими; впроваджувати цифрову освіту та навчання кібергігієні в школах; налагоджувати міжнародну співпрацю у справах з транснаціональними злочинами.

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv#n1263>

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Ланцаротської конвенції): Закон України від 18.02.2021 № 1256-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1256-20#n24>

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впровадження Єдиного реєстру осіб, засуджених за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи, та посилення відповідальності за злочини, вчинені проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи: Закон України від 19.12.2019 №409-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/409-20#Text>

4. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Ланцаротська Конвенція). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#n91

ХАТНЮК Ю.,

кандидат юридичних наук, доцент
(*Львівський державний університет
внутрішніх справ*)

**ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ
ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДИТИНИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

В умовах сьогодення за масової евакуації та переміщення людей, у тому числі дітей та сімей з дітьми, з населених пунктів, де ведуться активні бойові дії, значно зростають загрози їхньому життю та здоров'ю, а також підвищуються ризики вчинення щодо них різних форм жорстокого поводження, адміністративних чи кримінальних правопорушень, порушення інших їх прав. Безпека є базовою потребою дітей, від якої залежить якість їхнього життя. Створення безпекового середовища для дітей є ключовим пріоритетом держави, що сприятиме поверненню українських сімей на батьківщину.

Очевидно, що воєнний стан та активні бойові дії в Україні визначають нові реалії сьогодення, і встановлений чинним законодавством загальний порядок захисту прав дітей, який діяв у мирний час, у більшості випадків просто перестав працювати. В умовах воєнного стану гостро постало питання про можливість реального захисту прав дітей, які стали жертвами агресії і залишилися без піклування батьків чи перебувають у складних життєвих обставинах [1].

В таких обставинах, поліція ювенальної превенції відіграє надзвичайно важливу роль у захисті їх прав та забезпеченні безпеки.

Моніторинг та реагування на випадки, коли неповнолітні опиняються в ситуаціях, що загрожують їхньому життю, здоров'ю

або безпеці, є першочерговим завданням підрозділів ювенальної превенції. Наразі питання побутового характеру відходять на другий план, оскільки найважливішим є збереження психічного та фізичного здоров'я неповнолітніх у складних умовах сучасних реалій. Саме тому діяльність підрозділів ювенальної превенції під час воєнного конфлікту покликана захищати інтереси неповнолітніх, мінімізувавши вплив війни у майбутньому [2].

Аналіз результатів діяльності підрозділів ювенальної превенції від початку збройного конфлікту, нормативно-правових засад такої діяльності, доробків вітчизняних науковців дозволив виділити наступні напрямки діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції щодо забезпечення безпеки дитини в умовах воєнного стану:

1) організація евакуації дітей з окупованих, прифронтових та інших територій України на територію, яка є безпечною для проживання;

2) допомога в облаштуванні житлово-побутових умов сім'ям з дітьми, які є внутрішньо переміщеними особами або житло яких зруйноване або втрачене в наслідок збройного конфлікту;

3) організація надання гуманітарної допомоги (продукти харчування, одяг, побутова хімія, побутові предмети, ліки, тощо) сім'ям з дітьми;

4) профілактична робота з внутрішньо переміщеними особами, в сім'ях яких є діти;

5) надання допомоги дітям, які постраждали внаслідок збройного конфлікту, притягнення винних осіб до відповідальності (передусім правової допомоги, опитування за допомогою кімнати, дружньої до дитини, тощо);

6) надання допомоги дітям, які втратили сім'ю в наслідок збройного конфлікту (фактично, це поліцейське піклування про дитину, яка опинилася в складних життєвих обставинах);

7) пошук безвісті зниклих дітей в наслідок збройного конфлікту (такі обставини можуть бути зумовлені окупацією

територій, наслідками збройної атаки на територію України, процесом евакуації, тощо);

8) здійснення проваджень про адміністративні правопорушення у справах про булінг на ґрунті внутрішнього переміщення дітей;

9) застосування заходів щодо протидії домашньому насильству щодо дітей в сім'ях, які постраждали в наслідок збройного конфлікту (внутрішньо переміщені сім'ї; сім'ї, в яких загинув один із членів; сім'ї, в яких один із членів несе службу в збройних силах України; сім'ї, в яких деякі члени залишилися на окупованій території, тощо) [3].

Отже, активна робота підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України в умовах воєнного стану не лише допомагає внутрішньо переміщеним особам, особливо дітям адаптуватися до нових обставин, але й сприяє зміцненню соціальної згуртованості, що є важливим елементом забезпечення стабільності та розвитку суспільства в умовах сучасних викликів.

1. Бутрин-Бока Н. С. Окремі питання щодо правового статусу дитини в умовах воєнного стану. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/56871/1/Prava_lyudyny_v_hlobalizovanomu_sviti_2024_323-326.pdf

2. Язан Н. С. Ювенальна превенція для внутрішньо переміщених осіб: організаційно-тактичні засади. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2024. № 1 (31). URL: <https://vca.univd.edu.ua/index.php/vca/article/download/307/308>

3. Зеленський Є. С. Роль Національної поліції у забезпеченні прав дитини під час дії правового режиму воєнного стану в Україні. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/303566>

ЦМОЦЬ У.,
старший науковий співробітник
відділу організації наукової діяльності
*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА КРИЗЬ ПРИЗМУ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ

У сучасних умовах глобалізації та розвитку допоміжних репродуктивних технологій сурогатне материнство набуває дедалі більшого поширення, зокрема й у транскордонному вимірі.

Сурогатне материнство – це домовленість, за якою жінка добровільно виношує та народжує дитину для подальшої передачі замовникам (біологічним батькам). Виділяють: гестаційне сурогатне материнство (сурогатна мати не є біологічною матір'ю дитини) та традиційне сурогатне материнство (сурогатна мати одночасно є й донором яйцеклітини).

Сурогатне материнство як форма допоміжної репродуктивної технології викликає широкі дискусії у юридичних, етичних та соціальних площинах. Найбільше занепокоєння викликає питання захисту прав дитини, народженої внаслідок сурогатного материнства. В умовах недостатнього або неоднозначного правового регулювання в багатьох країнах виникає ризик порушення базових прав дитини – на громадянство, сім'ю, ідентичність та безпеку.

Етична сторона питання полягає у ризику комерціалізації людського тіла та зведення дитини до об'єкта договору. Основні етичні проблеми: інструменталізація дитини: ризик трактування дитини як об'єкта купівлі-продажу [1]; порушення гідності жінки: сурогатна мати може бути сприйнята як «біологічний інкубатор», особливо в країнах із низьким рівнем соціального захисту [2]; нерівність доступу: практика переважно доступна лише для забезпечених людей, що створює соціальну нерівність [3].

Питання правового регулювання інституту сурогатного материнства інструментами міжнародного права видається надзвичайно дискусійним та проблемним. Станом на 2024 рік немає уніфікованого міжнародного регулювання сурогатного материнства [4].

Основні правові виклики: відсутність єдиного механізму визнання батьківства для іноземців; порушення права дитини на громадянство (особливо у випадках міжнародного сурогатного материнства); відсутність гарантій для самої дитини у випадку відмови замовників.

Відповідно до Конвенції ООН про права дитини (1989), держава зобов'язана: забезпечити право дитини на ідентичність і громадянство (ст. 7); гарантувати, щоб усі рішення щодо дитини приймалися з урахуванням її найкращих інтересів (ст. 3) [5]; захищати дітей від торгівлі, експлуатації та дискримінації. Ці принципи мають проявлятися через: чітке визначення статусу дитини з моменту народження; юридичні механізми захисту у випадку конфлікту між сторонами та забезпечення права дитини знати своє походження (питання анонімності донорства). **До основних напрямів удосконалення правового регулювання захисту прав дитини, народженої в результаті сурогатного материнства, належать:**

гармонізація міжнародного законодавства. Необхідним є створення міжнародного правового механізму, який би уніфікував підходи до визнання батьківства, визначення правового статусу дитини та забезпечення її інтересів у різних юрисдикціях. Оптимальним інструментом у цьому напрямі могла б стати міжнародна конвенція, зокрема під егідою Гаазької конференції з міжнародного приватного права. Такий документ забезпечував би єдині підходи до юридичного визнання сурогатного материнства та закріплював б принцип найкращих інтересів дитини як основоположний;

запобігання комерційній експлуатації уразливих груп. У практиці сурогатного материнства нерідко залучаються жінки

з низьким рівнем доходу, мігрантки або особи у складних життєвих обставинах. Це створює ризик економічного примусу. Тому держава повинна вживати заходів для запобігання експлуатації таких жінок, а в окремих випадках – розглядати можливість обмеження або заборони комерційних форм сурогатного материнства. При цьому етичний аспект є не менш значущим, ніж правовий;

створення ефективних механізмів контролю та обліку. Запровадження спеціалізованих державних або міждержавних реєстрів договорів сурогатного материнства, а також створення контролюючих органів, які б забезпечували дотримання встановлених норм, є важливим елементом прозорості та правового захисту. Такі механізми дозволять захистити всі сторони угоди, особливо дитину як найбільш вразливого учасника процесу;

юридичне представництво інтересів дитини. Слід забезпечити участь незалежного представника дитини (адвоката або дитячого омбудсмена) ще до моменту її народження. Така участь є необхідною для реалізації принципу пріоритетності найкращих інтересів дитини не лише на рівні декларацій, а й у реальній правозастосовній практиці;

інформаційна підтримка та правова обізнаність учасників процесу. Важливою є реалізація системи правових консультацій і психологічного супроводу як для потенційних сурогатних матерів, так і для майбутніх батьків. Це дозволить підвищити рівень правової обізнаності, знизити ймовірність конфліктів, уникнути правових помилок і загалом зменшити вразливість усіх сторін, залучених до процесу сурогатного материнства.

Таким чином, лише комплексний, етично виважений і правово обґрунтований підхід до регулювання сурогатного материнства дозволить ефективно захистити права та інтереси дітей, які народжуються внаслідок таких програм.

А сурогатне материнство – це не лише біоетичне чи медичне явище, але й складний правовий інститут, який потребує чітких, узгоджених і гуманних підходів до регулю-

вання. Особливої уваги в цьому контексті заслуговують права та інтереси дитини, яка найменше впливає на умови свого народження, але найбільше потребує захисту.

Формування ефективної правової політики у сфері сурогатного материнства можливе лише за умови міжнародної співпраці, міжгалузевого підходу та визнання пріоритетності найкращих інтересів дитини як базового принципу. Це завдання складне, але вкрай необхідне в умовах сучасного розвитку репродуктивних технологій.

Сурогатне материнство не може розглядатися виключно як технологічне чи договірне питання. У його центрі – доля дитини, чий права повинні бути поставлені понад економічні інтереси сторін. Для гарантування захисту прав таких дітей необхідне комплексне етичне, правове та соціальне регулювання, яке узгоджує репродуктивні права дорослих із невід’ємними правами дитини. У цьому контексті подальші дослідження, а також розробка єдиних етичних і правових стандартів – не лише наукове, а й суспільно значуще завдання, що потребує міждисциплінарного підходу та залучення широкого кола експертів.

1. Гавриленко О. Ю. Етичні проблеми сурогатного материнства у світлі прав людини. *Проблеми філософії права*. 2019. № 2 (18). С. 49–54.

2. Головащенко Л. С. Сурогатне материнство: заборонити не можна дозволити? *Психологія і суспільство*. 2018. № 2. С. 78–85.

3. Petrova I. Surrogacy arrangements and the rights of the child in international law. *Journal of Medical Ethics and Law*. 2021. Vol. 19. № 1. P. 32–40.

4. Майкут Х., Савайда О., Здреник І., Цмоць У. Правове регулювання сурогатного материнства: міжнародний досвід, стан та перспективи розвитку в Україні. *Соціально-правові студії*. Львів, 2024. Т. 7. № 3.

5. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

ЧОРНОМАЗ О.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права
та поліцейської діяльності ННПФПКП
(*Львівський державний університет
внутрішніх справ*)

СУБ'ЄКТИ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ЗАХОДИ, ЯКІ СПРЯМОВАНІ НА ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЮ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ¹

Домашнє насильство є найпоширенішим видом гендерно зумовленого насильства. Україна стала 36-ю державою, яка ратифікувала Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (далі – Конвенція) [1]. Відповідно до вимог Конвенції Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів згідно з національним законодавством для забезпечення існування належних механізмів здійснення ефективного співробітництва між усіма відповідними державними органами, у тому числі місцевими та регіональними органами влади, судовими органами, прокуратурою, правоохоронними органами, а також неурядовими організаціями та іншими відповідними організаціями й суб'єктами, для захисту й підтримки жертв і свідків усіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції, у тому числі шляхом звернення до загальних і спеціалізованих служб підтримки (Стаття 18 Конвенції) [1].

¹ «Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише авторам і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність».

В Україні суб'єкти, уповноважені на вжиття заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, взаємодіють в межах механізмів, передбачених чинним законодавством на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях [2, с. 51].

19 грудня 2024 року набрав чинності Закон № 3733-IX «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами». Зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів стосуються запобігання та протидії домашньому насильству, зокрема щодо жінок. Законодавчі нововведення передбачають посилення відповідальності за вчинення домашнього насильства. Крім того, закон вводить норму, згідно з якою дитина, яка стає свідком насильства в родині, буде визнаватися потерпілою.

Також вводиться розмежування понять домашнього насильства та насильства за ознакою статі, що дозволить більш чітко кваліфікувати правопорушення. Однією з важливих змін є збільшення строку адміністративного затримання кривдника до 12 годин і введення обов'язкової перевірки необхідності направлення порушника на корекційні програми.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення механізму запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі» від 20 листопада 2024 року були внесені зміни до певних законодавчих актів в частині протидії та запобігання домашньому насильству. Як ми бачимо держава працює у правильному напрямку щодо запобігання та протидії домашнього насильства. За 10 місяців 2024 року Національна поліція склала понад 130 тисяч протоколів щодо домашнього насильства. На обліку перебувають майже 112 тисяч осіб, які вчинили насильство. Крім того, для запобігання насильству працює 61 мобільна група і спеціалізовані сектори протидії насильству в кожному обласному центрі [3].

Домашнє насильство – це складна соціальна проблема, і ефективна протидія вимагає задіяності різних суб'єктів, що відрізняються характером, формами і методами діяльності, а також своїми повноваженнями.

На сьогодні згідно з положеннями Конвенції Ради Європи «Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами» (Стамбульська конвенція) від 11.05.2011, ратифікована Україною 20.06.2022, набрала чинності для України 01.11.2022, послуги постраждалим від домашнього насильства можуть надаватися через загальні та спеціалізовані служби підтримки [4].

У статті 22 Конвенції визначено, що «сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення або організації, з дотриманням належного географічного розподілу, невідкладних, коротко- і довгострокових спеціалізованих служб підтримки будь-якій жертві, що піддається будь-яким актам насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції», а також «сторони забезпечують або створюють спеціалізовані служби підтримки жінок для всіх жінок-жертв насильства та їхніх дітей» [4].

Відповідно до статті 6 Закону України від 07.12.2017 р. № 2671-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству» до суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству відносять:

- 1) спеціально уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- 2) інші органи та установи, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- 3) загальні та спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб;
- 4) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах [5].

Хочемо наголосити, що Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення

механізму запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі» від 20 листопада 2024 року № 4073-IX були внесені зміни до певних Законів України, про які ми хочемо детально описати, а саме: частини четвертої статті 6 Закону України від 07.12.2017 р. № 2671-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству»:

«До загальних служб підтримки постраждалих осіб належать заклади, які, зокрема, надають допомогу постраждалим особам:

- 1) центри соціальних служб;
- 2) центри надання соціальних послуг;
- 3) притулки для дітей служб у справах дітей;
- 4) центри соціально-психологічної реабілітації дітей;
- 5) соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка);
- 6) центри соціально-психологічної допомоги;
- 7) територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг);
- 8) інші надавачі соціальних послуг [6].

До спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб належать:

притулки для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, сексуального насильства, пов'язаного зі збройною агресією Російської Федерації проти України;

денні центри соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, сексуального насильства, пов'язаного зі збройною агресією Російської Федерації проти України, у тому числі кризові кімнати;

центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб;

спеціалізовані служби первинного соціально-психологічного консультування осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, у тому числі пункти первинної медико-психологічної допомоги особам,

постраждалим від фізичного або сексуального насильства чи насильства за ознакою статі, сексуального насильства, пов'язаного зі збройною агресією Російської Федерації проти України;

центри захисту дитини;

кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, сексуальному насильству, пов'язаному зі збройною агресією Російської Федерації проти України, протидії торгівлі людьми та з питань захисту прав дитини;

мобільні бригади соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, сексуального насильства, пов'язаного зі збройною агресією Російської Федерації проти України;

служби, заклади та установи, призначені виключно для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, сексуального насильства, пов'язаного зі збройною агресією Російської Федерації проти України» [6].

Згідно з ч. 1 ст. 10 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» до повноважень уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству належать:

1) виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них;

2) прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, у тому числі розгляд повідомлень, що надійшли до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, вжиття заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та

протидії домашньому насильству, спільно з Національною поліцією України;

3) інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися;

4) винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників;

5) взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством;

6) здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії;

7) анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством;

8) взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, відповідно до статті 15 Закону;

9) звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Поліцейські можуть проникати до житла особи без вмотивованого рішення суду в невідкладних випадках, пов'язаних із припиненням вчинюваного акту домашнього насильства, у разі безпосередньої небезпеки для життя чи здоров'я постраждалої особи [7], що відповідає положенням п. 258 пояснювальної доповіді до Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (CETS № 210), який надає право відповідальним правоохоронним

органам на вхід до приміщення, в якому перебуває особа під загрозою [8, с. 115].

1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text.

2. Король Н.П. Механізми взаємодії суб'єктів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству на регіональному та місцевому рівні. *Теорія та практика державного управління*. 2022. № 1 (74). С. 50–62.

3. З 19 грудня набуває чинності закон про посилення відповідальності за домашнє насильство. URL: <https://sud.ua/uk/news/laws/316716-s-19-dekabrya-vstupayet-v-silu-zakon-ob-usilenii-otvetstvennosti-za-domashnee-nasilie>.

4. Перелік суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, зокрема загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб. URL: https://just-dnipro.gov.ua/?view=viewnews&page_id=3389.

5. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 02.09.2024).

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення механізму запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі: Закон України від 20.11.2024 № 4073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4073-20#n135>

7. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. (Редакція від 11.04.2024 № 3633-IX). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.

8. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами та пояснювальна доповідь. Стамбул (Туреччина). 11.V.2011. Київ: «K.I.C», ТОВ «Дорадо-Друк», 2014. 194 с. URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680093d9e>.

ЮРКІВ М.,
ад'юнкт кафедри
кримінального права та кримінології
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

**ПЕРЕСЛІДУВАННЯ, ПОГРОЗИ, НАСИЛЬСТВО
ЧИ ВИКРАДЕННЯ МАЛОЛІТНІХ ДІТЕЙ
ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ
З МЕТОЮ ВПЛИВУ НА ЙОГО СЛУЖБОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ**

Погрози та посягання на близьких членів сім'ї правоохоронців – це надзвичайно небезпечний спосіб тиску на представників закону. Злочинці, не маючи можливості легально вплинути на хід слідства чи інші службові дії, часто вдаються до спроб залякати працівника правоохоронного органу через його родину. Найуразливішими є малолітні діти таких службовців, адже посягання на них викликає особливий емоційний тиск. Законодавство України прямо передбачає кримінальну відповідальність за переслідування, погрози, насильство чи викрадення дітей правоохоронця з метою впливу на його службову діяльність, визнаючи такі дії тяжким кримінальним правопорушенням, що підриває основи правопорядку.

Чинний Кримінальний кодекс України встановлює кілька статей, під дію яких підпадають випадки залякування чи викрадення дітей правоохоронців. Перш за все, це спеціальна норма – стаття 345 КК України, яка криміналізує погрозу або насильство щодо працівника правоохоронного органу або його близьких родичів у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків [1]. Тобто, коли злочинець погрожує правоохоронцю розправою над його малолітньою дитиною чи іншим близьким родичем, аби змусити відмовитися від виконання службових дій або помститися за них, такі дії кваліфікуються за ч. 1 ст. 345 КК України як погроза насильством. Санкція передбачає до трьох років позбавлення волі. Якщо ж погроза реалізується у формі

побиття чи завдання тілесних ушкоджень дитині правоохоронця, настає відповідальність за ч. 2 або ч. 3 ст. 345 КК України залежно від тяжкості шкоди (покарання сягає до 5 років позбавлення волі за легкі/середні ушкодження, та від 5 до 12 років за тяжкі). Вчинення таких дій організованою групою є обтяжуючою обставиною (ч. 4 ст. 345 КК України, від 7 до 14 років ув'язнення).

Окремо слід розглянути ситуацію викрадення дитини працівника правоохоронного органу. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини саме по собі є кримінальним правопорушенням за ст. 146 КК України. Базова санкція за викрадення – до 3 років позбавлення волі. Проте якщо жертвою є малолітня дитина (особа до 14 років), закон визначає це як обставину, що значно обтяжує покарання: ч. 2 ст. 146 КК України підвищує максимум покарання до 5 років позбавлення волі. Крім того, застосування зброї, завдання фізичних страждань дитині або групове викрадення також посилюють відповідальність [2, с. 216-217]. Таким чином, сам факт викрадення малолітнього – вже тяжке кримінальне правопорушення. Але коли викрадення вчиняється з метою впливу на службову діяльність правоохоронця, кваліфікація не обмежується статтею про викрадення. У таких випадках діяння набуває ознак захоплення заручника: злочинець утримує дитину як заручника, висуваючи вимоги до її батька чи мати-правоохоронця чи до органу влади (наприклад, вимагає припинити розслідування, звільнити іншу особу тощо).

Український закон враховує подібні ситуації у статті 349 КК України. Ця норма передбачає відповідальність за захоплення або тримання як заручника представника влади, працівника правоохоронного органу чи їх близьких родичів з метою спонукання державної установи або посадової особи до певних дій чи бездіяльності як умови звільнення заручника. Тобто, якщо дитина поліцейського захоплена бандитами, які вимагають від правоохоронця виконати якусь умову (не проводити арешт,

знищити докази тощо), це кваліфікується за ст. 349 КК України. Санкція надзвичайно сувора – від 8 до 15 років позбавлення волі. Застосування саме цієї статті виправдане, оскільки посягання спрямоване на піддрив авторитету влади шляхом тиску на її представника через близьких. Важливо, що ч. 1 ст. 349 КК України охоплює як випадки захоплення самого працівника, так і членів його родини [3, с. 463-464].

Малолітній вік потерпілого заручника додатково підсилює тяжкість: за ч. 2 ст. 147 КК України (аналогічна норма про заручників загального характеру) дії щодо неповнолітнього караються ще суворіше – до 15 років ув'язнення. Отже, викрадення дитини поліцейського для шантажу органів правопорядку – це кваліфікований склад кримінального правопорушення із високим ступенем суспільної небезпеки.

Слід згадати, що українське законодавство також передбачає відповідальність за найтяжчі форми впливу на правоохоронців через їх родину – замах на життя. Стаття 348 КК України встановлює, що вбивство або замах на вбивство працівника правоохоронного органу чи його близьких родичів у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків карається від 9 до 15 років позбавлення волі або навіть довічним ув'язненням [4]. Хоча тема даного дослідження – переслідування, погроза, насильство та викрадення, варто все ж відзначити, якщо злочинці вдадуться до фізичного знищення дитини правоохоронця з метою залякати інших або помститися, закон дозволяє призначити винятково суворе покарання. Така норма покликана виконувати ще й превентивну функцію – сигналізувати, що посягання на життя чи здоров'я сім'ї службовця розглядається нарівні з посяганням на нього самого.

Реальні випадки погроз чи посягань на дітей правоохоронців трапляються відносно нечасто, проте судова практика їх знає. Як правило, подібні кримінальні правопорушення скоюють особи, які вже перебувають у конфлікті з законом – фігуранти кримінальних проваджень, члени організованих злочинних груп,

яких розслідує потерпілий правоохоронець, або ж учасники протистоянь (наприклад, під час затримання, обшуку тощо). Так, відомий випадок на Вінниччині: підозрюваний під час проведення слідчих дій неодноразово висловлював погрози вбивством слідчому працівнику поліції та оперуповноваженому, а також їхнім близьким родичам, вимагаючи припинити обшук. Зловмисник розмахував металевим предметом та грубо лявся, фактично намагаючись примусити поліцейських відмовитися від виконання обов'язків під страхом насильства над ними чи їх сім'ями [5].

Суд кваліфікував ці дії за ч. 1 ст. 345 КК України (погроза вбивством щодо правоохоронців і їх родичів) і визнав обвинуваченого винним. Хоча покарання у цій справі було відносно м'яким (1,5 року позбавлення волі умовно), сам факт притягнення до відповідальності підтверджує, що погрози вважаються закінченим кримінальним правопорушенням вже в момент висловлення суб'єктом правопорушення наміру завдати шкоди. Не обов'язково, щоб злочинець реально здійснив задумане – вербальні залякування, демонстрація зброї чи переслідування дітей правоохоронця (наприклад, непомітне стеження за ними дорогою до школи з метою психологічного тиску) вже утворюють склад кримінального правопорушення.

Українські суди також звертають увагу на мотив та зв'язок із службовою діяльністю при кваліфікації таких кримінальних правопорушень. Важливо довести, що залякування чи напад на дитину працівника органу правопорядку були спричинені саме службовими діями цього працівника (чи бажанням змусити його діяти певним чином на службі). Якщо ж конфлікт суто побутовий і не стосується службових обов'язків, дії винного будуть кваліфікуватися за загальними статтями (наприклад, погроза вбивством за ст. 129 КК України, незаконне позбавлення волі за ст. 146 КК України без кваліфікуючої ознаки).

Отже, зв'язок кримінального правопорушення зі службовою діяльністю потерпілого є ключовим елементом. Так, у судо-

вих рішеннях підкреслюється, що напад на дітей правоохоронця розглядається як спосіб перешкодити виконанню ним обов'язків або помститися за них. У законі про державний захист правоохоронців прямо зазначено, що посягання на життя, здоров'я, житло і майно близьких родичів працівника правоохоронного органу перешкоджає виконанню ним покладених обов'язків [6]. Це підтверджує розуміння того, що залякування сім'ї службовця фактично спрямоване проти державної правоохоронної функції.

Важливо відзначити, що у багатьох країнах світу напади на родину посадовців або поліцейських розглядаються як вкрай тяжкі злочини. Наприклад, у США на федеральному рівні діє спеціальний закон, що забороняє погрожувати, нападати, викрадати або вбивати федеральних посадових осіб (включно зі співробітниками правоохоронних органів) чи членів їхніх сімей з метою вплинути на виконання ними службових обов'язків або помститися за них [7].

Отже, переслідування, погрози, насильство чи викрадення малолітніх дітей працівників правоохоронних органів з метою тиску на них – це кримінальні правопорушення, що посягають не лише на конкретну особу, а й на авторитет і ефективність правосуддя. Українське кримінальне законодавство кваліфікує такі дії як тяжкі та особливо тяжкі правопорушення, встановлюючи покарання аж до довічного ув'язнення. Аналіз судової практики свідчить, що навіть погроза без реалізації вже є закінченим складом і тягне реальну кримінальну відповідальність. Судді при призначенні покарання враховують специфічний мотив – бажання перешкодити службовій діяльності, що є обтяжуючою обставиною. Зарубіжний досвід також підтверджує, що захист правників і їх сімей є пріоритетом у правових державах, адже без цього неможливо забезпечити незалежність і принциповість правоохоронної системи.

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

2. Хімченко С. А. Щодо питання кваліфікації незаконного позбавлення волі або викрадення людини. *Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України)*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.): у 2 т. / за загальною редакцією С. В. Ківа-лова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 2. С. 214–218.

3. Боровик А. В. Близькі родичі як потерпілі від кримінальних правопорушень проти представників влади: актуальні проблеми кримінально-правової характеристики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 461–466.

4. Печора К.В. Кримінальна відповідальність за посягання на життя працівника правоохоронного органу. URL: <https://clar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4452647a-e6db-492f-b632-aa8ac202bea2/content> (дата звернення: 28.06.2025).

5. Вирок Чечельницького районного суду Вінницької області від 29 січня 2024 року. Справа № 151/360/22. URL: <https://opendatabot.ua/court/116637108-870b054f59900ba682141f31aa0c00d0> (дата звернення: 28.06.2025).

6. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 № 3781-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 11. Ст. 50.

7. 18 U.S.C. § 115 – Threatening Public Officials. URL: <https://www.thefederalcriminalattorneys.com/threatening-public-officials> (дата звернення: 28.06.2025).

ЗМІСТ

Балинська О. ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ У ДИТИНИ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ СВОБОДИ ТІМОТІ СНАЙДЕРА.....	3
Винник А., Шумик О. ПИТАННЯ ВІКУ СПЕЦІАЛЬНОГО ПОТЕРПІЛОГО ВІД КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 152 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	8
Газдайка-Василишин І., Василишин Я. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОЦІНКА ЗАЛУЧЕННЯ ДИТИНИ ДО ЖЕБРАЦТВА	12
Ганька А. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗКОШТОВНИМ ХАРЧУВАННЯМ ДІТЕЙ, ОДИН ІЗ БАТЬКІВ ЯКИХ ЗАГИНУВ (ПРОПАВ БЕЗВІСТИ), ПОМЕР ПІД ЧАС ЗАХИСТУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТА СУВЕРЕНІТЕТУ УКРАЇНИ.....	17
Гурковська К., Козак В. ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ЩОДО ДІТЕЙ.....	21
Дідик Н. НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ В УКРАЇНІ.....	24
Дмитришин О. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ ЯК ОСНОВА ЇХ ЗАХИСТУ НА ВІТЧИЗНЯНОМУ РІВНІ.....	29
Костовська К. МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ НА МІЖНАРОДНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ	35

Лукашук Ю. ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК БЕЗПЕКИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ	38
Поцюрко О., Поцюрко М. ПРОСВІТНИЦЬКО-ПРОФІЛАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ОФІЦЕРІВ СЛУЖБИ ОСВІТНЬОЇ БЕЗПЕКИ: ЗАВДАННЯ ТА ВИКЛИКИ	41
Проць І., Росяк С. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВ ДИТИНИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: СТАНДАРТИ КОНВЕНЦІЇ ПРО ПРАВА ДИТИНИ	45
Пряхіна Н., Стефанишин М. ПРИНЦИПИ ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ОПЕРАТОРІВ СЛУЖБИ 102 З НЕПОВНОЛІТНИМИ АБОНЕНТАМИ В УМОВАХ СТРЕСУ	49
Самченко М. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ	52
Сиймовський Р. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	57
Сіромська Г. ПОРУШЕННЯ ПРАВ НЕПОВНОЛІТНІХ ПІД ЧАС ЗАТРИМАННЯ: АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ЄСПЛ	60
Сукмановська Л., Репан М. ОРГАНІЗАЦІЯ ІНТЕРВ'ЮВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ДІТЕЙ, ЩО ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА	65
Тищенко А. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДОМАГАННЯ ДИТИНИ ДЛЯ СЕКСУАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ	70

Хатнюк Ю. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДИТИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	74
Цмоць У. ЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА КРІЗЬ ПРИЗМУ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ	77
Чорномаз О. СУБ'ЄКТИ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ЗАХОДИ, ЯКІ СПРЯМОВАНІ НА ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЮ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ	81
Юрків М. ПЕРЕСЛІДУВАННЯ, ПОГРОЗИ, НАСИЛЬСТВО ЧИ ВИКРАДЕННЯ МАЛОЛІТНІХ ДІТЕЙ ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ З МЕТОЮ ВПЛИВУ НА ЙОГО СЛУЖБОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ	88

Наукове видання

ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ
ПРАВ І СВОБОД ДИТИНИ В УКРАЇНІ

Матеріали круглого столу

30 травня 2025 року

Опубліковано в авторській редакції

Підписано до друку 10 липня 2025 р.
Формат 60х84/16. Папір офсетний. Умовн. друк. арк. 6,01

Львівський державний університет внутрішніх справ
Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідectво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.

П68 **Правові** засоби захисту прав і свобод дитини в Україні: матеріали круглого столу (м. Львів, 30 травня 2025 року) / упорядник І. Б. Газдайка-Василишин. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2025. 98 с.

Матеріали круглого столу містять тези доповідей та повідомлень, які були оприлюднені й обговорені під час проведення науково-практичного заходу «Правові засоби захисту прав і свобод дитини в Україні», що відбувся у Львівському державному університеті внутрішніх справ 30 травня 2025 року.